د اُمت مسلمه د تربیّت مبارکه سلسله (۱)

منهج الغرباء ...... فی مواجهة الجاهلية

د نا آشنا، نامشهورو غرباؤ کړنلاره
د جاهليّت مقابله کښې

تأليف

عبد المجيد عبد الماجد

ماجستير الدراسات الإسلامية

اهتمام و ترتیب ومراجعه وترجمه

مفتی خالد شاه جهانګیروی

تخصّص (فقه اسلامی، حدیث نبوی ﷺ)

ماسټر (سیاسیات)

د امت مسلمه د تربیت مبارکه سلسله (۱)

د فتنو په درياب کښې ډوبيدونکي شخصيات ـ او د بدکردارو علماؤ روّيه ـ چې د عيسايانو او يهوديانو سره مرسته کوی ـ او د شيطان د منصوبو تکميل کوی ـ مونږ وغوښته چې د امت مسلمه د تربيت له پاره يوه مبارکه سلسله روانه کړو ـ چې په توره شپه کښې يوه رنړا وګرځی ـ نو دا کتاب ـ (د ناأشنا ـ نامشهورو غرباؤ کړنلاره د جاهليت مقابله کښې) به د منهج الهی يو حفاظت وګرځی ـ او حال دا دے ـ چې فتنو او د وخت طوالت حق دوړه مند کړے دے ـ په دی کتاب کښې مونږ خپلی او د خپلو ملګرو هغه تجربی درج کړی دی ـ چې په مصيبتونو او امتحاناتو کښې مونږ حاصلی کړی دی ـ د الله تعالی نه دعا ده ـ چې حق غالب کړی ـ او باطل برباد کړی ـ او زمونږ غلطۍ معاف کړی ـ او مونږ له د دی نه فائده نصيب کړی ـ او الله تعالی په دی خۀ قادر دے ـ

مؤلف

د اُمت مسلمه د تربیّت مبارکه سلسله (۱)

منهج الغرباء...

في مواجهة الجاهلية

دنا آشنا، نامشهورو غرباؤ کړنلاره
د جاهلیّت مقابله کښې

تألیف:

شیخ عبدالمجید عبدالماجد

(استاذ السیاسة الشرعیة و فقه الواقع)

اهتمام و ترتیب و مراجعه و ترجمه:

مفتی خالد شاه جهانګیروی

تخصّص (فقه اسلامی، حدیث نبوی ﷺ)

ماستر (سیاسیات)

نوټ: د دی کتاب ټول حقوق غیر محفوظ دی او هر مسلمان ته اجازه ده چې بغیر د څه تغیر او اضافی نه یې شائع کړي

منهج الغرباء فى مواجهة الجاهلية

د غرباؤ کړنلاره ...... د جاهليت مقابله کښې

ان الحمد لله نحمده و نستعينه و نستغفره و نستهديه ـ و نعوذ بالله من شرور أنفسنا و من سيآت أعمالنا من يهده الله فلا مضل له ـ و من يضلله فلا هادى له ، و نشهد أن لا اله الا الله وحده لا شريك له ـ ونشهد أن محمدا عبده و رسولهﷺ اصطفاه الله نبيا و رسولا لتبليغ دعوته و نصرة دينه و اصطفى معه ثلة من غرباء أول الزمان ـ لمواجهة الباطل و حزبه فأبلوا بلاء حسنا ـ و كانﷺ قدوة لأصحابة الذين كانوا باتباعهم له قدوة لمن بعدهم ـ

أما بعد :ـ غرباء يعنى هغه څوک چې يوائحې پاتې کيږى ـ ملګرى ئې ډير کم وى ـ دا هغه څوک دى ـ چې د دين په أصولو پابند أو د هغې مراعات کوى ـ بيا دا لړۍ د صحابه کرامؓ څخه شروع ده ـ چې هغوى ئې بنياد

ایښو دونکی دی ۔ که څه هم په هره زمانه کښی داسی څوک وی ۔ چی د هغوی په طریقه روان وی ۔ لـه دی کبله پیغمبر ﷺ فرمائی ۔ په یو صحیح حدیث کښی ۔

علیکم بسنتی و سنة الخلفاء الراشدین المهدیین من بعدی عضو علیها بالنواجذ و ایاکم و محدثات الأمور فان کل محدثة بدعة و کل بدعة ضلالة ۔

ترجمه ۔ لازمه ده ۔ په تاسو زما طریقه أو زما د هغه خلفاؤ طریقه ۔ چی صالحین أو هدایت مند دی ۔ زما د وفات څخه روسته ، په دی کلکی خولی ولګوی ۔ أو په دین کښی نوی کارونه مه پیدا کوی ۔ ځکه هر نوی کار بدعت أو هر بدعت ګمراهی ده ۔ (رواه أبوداؤد (۱۰ ـ ۱۱)رقم ۴۱ ـ ۴٦)

دا هغه څوک وو ۔ چی الله تعالی د هغی په واسطه جاهلیت ختم أو هغه زمکه چی دوی ئی مالکان وو ۔ د انصاف أو رڼا څخه ډکه کړه ۔ پس له دی چی د ظلم أو زیاتی سره ډکه شوی وه ۔ نو دوی د الله د صفت أو ستاینی ورسول ۔أو بدله ئی ورکړه ۔ لکه فرمائی ۔

و السابقون الأولون من المهاجرین و الأنصار و الذین اتبعوهم

باحسان رضی الله عنهم و رضوا عنه و أعد لهم جنات تجری تحتها الأنهار خالدین فیها أبدا ذالك الفوز العظیم ـ (سوره التوبه ۱۰۰)

ترجمه ـ أو هغه مخکښې کیدونکی اسلام ته له مهاجرو أو أنصارو څخه أو هغه چې په نیکو کښې ئې د دوی تابعداری کړی ده ـ أو الله له دوی څخه خوښ أو دوی له الله تعالی څخه خوښ دی ـ أو تیاری کړی دی ـ الله تعالی دوی لپاره جنتونه چې بهیږی لاندی د بنگلو د هغی څخه نهرونه ـ دوی به پکښې همیشه وی ـ دا لویه کامیابی ده ـ

بیا دا شریعه أصول دی ـ چې دا دین به نه مضبوتیږی ـ مگر د الله په مؤمنو بندګانو به خامخه أزمائیښت کیږی ـ

له دی کبله پیغمبرﷺ به همیشه خپلو تابعدارو ته د دی لاری سختی أو تکلیفونه بیانول ـ أو فرمائیل به ئې ـ چې دا دین به بیا غریب کیږی ـ أو کوم کسان چې پری عمل کوی ـ هغوی به هم ځانله أو یوائې پاتی کیږی ـ أو دا د پیغبرﷺ معجزه وه ـ چې روسته پیښیدونکی قضیه ورته د مخکښې څخه معلومه وه ـ فرمائی ـ

بدأ الاسلام غریبا و سیعود غریبا فطوبی للغرباء ـ(أخرجه ابن

ماجه حدیث رقم ٤٣ـ٤ و مسلم مثله ج ١ ـ ١٣٠)

ترجمه ـ اسلام غریب أو ګوښه شروع شوی دی ـ أو بیرته به غریب أو ځانله پاتی کیږی ـ نو خوشحالی ده غریبانو لپاره ـ

په راتلونکښو څوکښو کښې مونږ پدی رنړا أچوؤ

١) ـ مشابهت په منځ د مخکښینو أو روستو غرباؤ کښې ـ أو د هغوی ایرادی أو پاک صادقه نفسونه ـ

٢) ـ أو همدغسی د دوی حریف جاهلیت هم په یو طریقت دی ـ په مخکښې أو روسته زمانه کښې ـ

٣) ـ أو کوم مصائب أو تکلیفونه أزمائیښتونه چی په غرباؤ راځی له دغه څخه درس أغستل ـ

٤) ـ مصیبت أو أزمائیښت د الله تعالی طریقه ده ـ په بندګانو کښې ـ هغه چی حق پرست دی ـ أو دغه أزمائیښت د دی دلیل دی ـ چی په کومه لاره روان دی ـ دغه صحیح لاره ده ـ د باطل مقابلی لپاره ـ

٥) ـ زیری أو بدله کومه چی الله تعالی د ایمان والا او غرباؤ لپاره تیاره کړی ده ـ

بیا به زمونږ طریقه دا وی ـ چې د رسول الله ﷺ د سنتو څخه استفاده ، أو د هغې تابعداری أو د هغې د وسنې حالت سره سمون ـ نو مونږ دا مهمې نقطې لیکښو ـ چې د رسول الله ﷺ د سنتو سره څنګه معامله وشی ـ أو هغه أصل وګرځولی شی ـ

<u>مشابهت په منځ د پخوانیو أو</u>

<u>أوسینو غرباؤ کښې أو د هغوی دارادی لوئی والی</u>

ډیر کرت څوک وپوښتی ـ چې دغه ډله چې په غرباؤ نو میالی ده ـ په دغه جماعتونو کښې ـ چې وس موجود دی ـ کومه یو ده ـ أو څه صفات لری ـ چې د هغې په وجه له نورو څخه جدا أو ځکاره دی ـ

۱) ـ دا هغه څوک دی ـ چې د پخوانیو حق پرستو پشان په خپله کړنلاره کښې یوائې دی ـ په دین کلک ولاړ أو د سلفو تابعدار دی ـ

امام بغوئؒ د دی آیت په تفسیر کښې وائې ـ و ممن خلقنا أمة یهدون بالحق و به یعدلون ـ ترجمه ـ أو زمونږ د مخلوق څخه یوه داسې ډله هم شته ـ چې حق طرفته خلق هم رابلی

أو خپله هم پری برابر عمل کوی ۔

امام بغویؒ وائی ۔ عطاء د ابن عباس څخه نقل کړی ۔ چی له دی نه د پیغمبرﷺ أمت مراد دی ۔ چی مهاجرین أو د هغی نیک تابعدار دی ۔ أو قتاده وائی ۔ پیغمبرﷺ دا آیت وؤلوسته ۔ أو بیا ئی وو وئیل ۔ دا ستاسو لپاره دی ۔ أو مخکښی أمت ته هم داسی ورکړی شوی وو ۔ ومن قوم موسٰی أمة یهدون بالحق و به یعدلون ۔

معاویهؓ فرمائی ۔ ما د رسول اللهﷺ څخه أوریدلی دی ۔ چی وئیل ئی ۔ همیشه به وی زما أمت کښی داسی یوه ډله ۔ چی د الله په دین به عمل کوی ۔ دوی ته به ضررونه ورکوی ۔ هغه څوک چی د دوی د کمزوری کولو کوښښ کوی ۔ أو هغه څوک چی د دوی مخالفت کوی ۔ تردی چی د الله أمر راشی ۔ أو دوی به هم دغسی وی ۔ (تفسیر بغوی ج ۳۔۳۰۸)

ابن حجر وائی ۔ أحمد دارمی طبرانی د أبو جمعه څخه روایت کړی دی ۔ فرمائی ۔ چی أبوعبیده وؤ وئیل ۔ یا رسول اللهﷺ زمونږ څخه څوک غوره شته ؟ مونږ ستا سره

ایـمـان راوړی دی ۔ أو جهاد مو درسره کړی دی ۔ پیغمبرﷺ ووؤ وئیـل ۔ یـو قـوم دی چی روسته به راځی ۔پـه ما به ایمان لری ۔ أو زه بـه ئـی نـه یـم لیـدلی ۔ أو دا صحیح حدیث دی ۔بیا هغه وائـی چـی پدیکښې دا سر دی ۔ چی أوله پیړی غوره ده ۔ ځکه هغـوی کـم وو ۔ أو کـفـار زیـات وو ۔ هغوی ایمان راوړه ۔ أو د کـافـرانـو پـه تکالیفو ئی صبر وکړو ۔ أو دین ئی ټینګ کړو ۔ نـو همدغسی آخره پیړی چی کله دین باندی عمل شروع کړی ۔ أو پـه طـاعـت صبـر وکـړی ۔ پـه داسی وخت کښې چـی ګـنـاهـونـو لـمـن غوړولی وی ۔ نو دوی هم غوره دی ۔ کله ئی چـی ئـی عـمـلونه د مخکښینو پشان پاک وی ۔ أو د دی دلیـل هـغـه حدیث دی د مسلم :۔ د أبو هریره په روایت فرمائی چی ۔ اسـلام پـه شـروع کښې هم غریب أو ځانله وو ۔ مددګار ئی کم وو ۔ أو بیـا بـه داسی وخت راشی چـی غـریـب بـه شـی ۔ نو خـوشـحـالـی ده ، دغـریبانو لپاره کوم چی دغه وخت کښې په دین **عمل** کوی ۔ (فتح الباری ۔ ۱۰ ۔ ٤٤٠)

۲) ـ دا هغه ډله ده
ـ چې غالبه ، نه ختمیدونکښې أو جهاد کونکښې ده ـ

أو دا صفت ئې د عمران بن حصین په روایت کښې دے ـ چې د رسول اللهﷺ څخه نقل کوی ـ همیشه به وی ـ یوه ډله زما د أمت څخه چې جنګ به کوی ـ د حق دین په خاطر ـ دا به په خپل حریف غالبه وی ـ تردی چې آخر ئې د دجال سره جنګ وکړی ـ (مسند أحمد ـ ۳۹۳/٤۰)

لکه ابن کثیر هم په خپل تفسیر کښې د صحیحینو حدیث ذکر کړی فرمائی ـ همیشه به وی ـ یوه ډله چې غالبه به وی ـ په حق دین به ټینګه وی ـ أو نه به یریږی ـ له هغه چا چې دوی کمزوری کوی ـ یا ئې خلاف کوی ـ تردی چې د الله أمر راشی دوی به همدغسې وی ـ (تفسیر ابن کثیر ـ ٤٤٤،١)

همدغسې نووی وائی ـ چې د جابر په روایت ئې په دغه معنی حدیث ذکر کړی ـ أو په آخر کښې وائی ـ چې د دغه ډلی آخر کښې به عیسیٰ راکوز شی ـ د دغه ډلی أمیر به ورته وو وائی ـ راشه مونږ ته مونځ وکړه ـ هغه به ورته وائی ـ نه ، بلکښې ستاسو بعضې په بعضو أمیران دی ـ دا الله

تـعالـى دى أمت ته عزت ورکړيدى ـ (شرح النووي على مسلم ١ ـ ٨٣)

لـه دى أحاديثـو څرګـنـديږى ـ چى هغه ډله چى الله ورسره نصرت کوى ـ أو پيغمبرﷺ ئى ستائينه کړى ده ـ

أ) ـ شـرط ئـى جـنګ کول دى ـ د الله تعالى لاره کښې ـ چى ديـن غالب أو ښکاره شي ـ لکه د مخکښې الفاظو د حديث نه معلوم شول ـ (شرح النووي على مسلم (٦ ـ ٤٠٠))

ب ـ دا هـغـه ډلـه ده ـ چـى ختـميـږى نـه ـ ځکه پيغمبرﷺ وائى ـ (لاتزال) هميشه به وى ـ

ج ـ دا بـه پـه ديـن أو حق عـمـل کـوى ـ أو د سـلفو صالحينو تابعدارى به کوى ـ د قرآن أو حديث هدايت به خپلوى ـ

نـو معلومه شوه ـ چى غالبه ډله هغه ده ـ چى جنګ کـوى ـ أو قـرآن أو سـنت باندى عمل کوى ـ أو نه ختميږى ـ أو بـلـه ډلـه دا دعـوه نـه شـى کـولـے ـ اګر که د خير څه کارونه کوى ـ تر څو چى جهاد ونکړى ـ

٣) ـ د دوى د مضبوطو عزمونو أو رښتنى نفسونو أو پوره کيدنکښو لوزونو بيان

د جاهلیت په مقابله کښې أو د هغې د غلطی څخه د ځان ژغورلو کښې د ایمان خاوندان أو غرباء چې دوی به خپل ټول ځواک د دین په مدد کښې خرچ کوی ـ أو د هغې څخه ضرر دفعه کوی ـ أو په دې به صبر کوی ـ أو ثواب به ئې ګڼړی ـ أو د الله تعالی سره خپل لوظونه پوره کوی ـ

مفسرین د دې آیت ـ من المؤمنین رجال صدقوا ما عاهدوا الله علیه فمنهم من قضی نحبه و منهم من ینتظر و ما بدلوا تبدیلا ـ لاندې لیکی ـ

چې د مؤمنانو څخه څه خلق دی ـ چې د الله تعالی سره ئې خپل لوظونه پوره کړل ـ په تکلیفونو أو أزمائینښتونو ئې صبر وکړو ـ أو خاص کر د جنګ وخت کښې ـ نو چا خپل نذر أو منښته پوره کړه ـ شهید شو د الله لار کښې ـ أو یا په رښتیا أو وفا باندې مړ شو ـ أو بعضی بیا په انتظار دی ـ چې یا نصرت أو فتحه راشی ـ یا شهیدان شی ـ أو دوی نه خپل لوظونه بدل کړی أو نه ئې متغیر أو مات کړی دی ـ لکه منافقانو چې بدل کړل ـ (التفسیر المیسر ۷ـ۳۳۳)

أو دوی پوهیږی ـ چې دوی د خلقو په منځ کښې یواځې أو غرباء دی په خپل دین باندی ـ د دی سره هم د الله په أمر دوی غالبه دی ـ أو مخالفین ئې ځو مره که ډیر هم دی ـ دوی ته ضرر نه شی رسولائی ـ أو پیغمبرﷺ ورته (غرباء) أو (طائفه) یعنی ډله وئیلی دی ـ یعنی کم دی ـ خو دوی د الله تعالی کتاب سره دی ـ هغه چې ئې چرته أړوی دوی هم هغه طرفته أوړی ـ نو دوی مناسب دی ـ چې الله ورسره مدد وکړی ـ ځکه ایمان کښې صادق أو په دین ئې مضبوط دی ـ

ابن قیم په زاد المعاد کښې وائی ـ د الله تعالی وینه ده

ـ یا أیها الذین آمنو اتقو الله و کونو مع الصادقین ـ

ترجمه ـ مؤمنانو د الله څخه وډاریږی ـ أو رښتنو سره ملګری شی ـ فرمائی ـ الله تعالی خپل بندګان دوه قسمو ته ویشلی دی ـ نیک بخته أو بد بخته ـ نو نیک بخته د رښتیا أو رښتنوالی خاندان دی ـ أو بدبخته د دروغو أو د دروغو نسبت کولو خاندان دی ـ نو دا یو عام أو محدود تقسیم دی ـ نیک بختی د رښتیا أو رښتنوالی سره ګرځی ـ أو بدبختی د دروغو أو د دروغو نسبت کؤنکو سره ګرځی ـ الله تعالی

وائی چی قیامت کښی صرف رښتیا فائده ورکوی ـ أو بیا د منافقانو علامه ئی ـ چی دوی پری وپیژندلی شی ـ د دروغو په وینا أو کارونو کښی ـ نو دوی چی هر خباثت کوی ـ جړه ئی دروغ دی ـ په وینا أو کار کښی ـ نو رښتیا د ایمان ډاگی لاربښود سورلی چلونکښی گنړه أو جامه ده ـ بلکه دا ئی مغز أو روح دی ـ أو همدغسی دروغ ډاگی أو لاښود د کفر نفاق دی ـ أو د دی سورلی قائد گنړه لباس أو مغز دی ـ نو د دروغو د ایمان سره داسی ضد دی ـ لکه د شرک چی د توحید سره دی ـ نه جمع کیږی ـ دروغ أو ایمان مگر یو به خامخا بل تختوی ـ أو شړی ـ أو ځائی به ئی نیسی ـ (زاد المعاد ـ۳ـ ۵۱۱)

بیا د دوی ایمان په خپل رب د طوغیتو د حسد أو دښمنی څخه قوی أو د غره څخه مضبوط دی ـ ځکه دوی قرآن کښی لولی ـ و لینصرن الله من ینصره ان الله لقوی عزیز ـ الذین ان مکناهم فی الأرض أقاموا الصلاة و آتو الزکاة و أمرو بالمعروف و نهو عن المنکر و لله عاقبة الأمور ـ

ترجمه ـ أو الله به مدد کوی ـ د هغه چا چی د دین مدد کوی ـ الله زورور أو غالب دی ـ هغه کسان چی که مونږ په

زمکه کښی ځائی (اقتدار) ورکړو ـ مونځونه به کوی ـ أو زکات به ورکوی ـ نیکو ته به خلق بلی ـ أو له بدو څخه به خلق منع کوی ـ أو الله لره انجام د ټولو کارونو دی ـ

دوی پوهیږی ـ چی ورځی أوړی را أوړی ـ أو د جاهلیت شپه أوګده نشی پاتی کیدائی ـ لکه الله فرمائی ـ و تلك الأيام نداولها بين الناس ـ

أو دوی د پلرونو عزت هغه چی دنیائی د انصاف أو رنړا څخه ډکه کړی وه ـ خامخا بیرته راګرځونکښی دی ـ ځکه پیغمبرﷺ زیری راکړی دی ـ خو د الله تعالی چی په خپلو کارونو کښی کومه طریقه ده ـ هغه تر هغی واقع کیدونکښی ده ـ تر څو چی الله تعالی غواړی چی وی دی ـ دغه خبره د هغوی په زړونو کښی وی ـ بلکه تری ډک وی ـشاعر وائی ـ

ملكنا أقاليم البلاد فأذعنت ـ لنا رغبة أو رهبة عظماؤها

فلما انتهت أيامنا علقت بنا ـ شدائد أيام قليل رضاؤها

و صرنا نلاقي النائبات بأوجه ـ رقاق الحواشي كاد يقطر ماؤها

اذا ما هممنا أن نبوح بما جنت - علينا الليالي لم يدعنا حياؤها

ترجمه - وائی چی مونږ ډیرو ملکونو پلا زمکی نیولی دی - أو د هغی مشران مو د ځان تابع کړی - یا په خوشحالی أو یا په ویره بیا کله چی زمونږ ورځی پکښې ختمی شوی - مونږ د شپو سختیو راګیر کړو - پداسی حالاتو چی مونږ ډیر کم خوښول - بیا مونږ د مصیبتونو سره په مختلفو طریقو مخامخ کیدو - تردی چی أوبه ئی ختمیدو ته نژدی شوی - مونږ چی کله هم قصد وکړو - چی چغی وه وهو په هغه سزا چی راکړ شوی ده - نو د شپو سره حیا کول مو چغو ته نه پریږدی -

<u>د ټولو زمانو جاهلیتونه</u>

<u>د حق پرستو مقابله کښې یو د بل سره تړاؤ لری</u>

جاهلیت که هره زمانه کښې وی - خو هم هغه جاهلیت دی - نوعه ئی نه بدلیږی -

شوکانی وائی - ابن جریر ابن منذر ابن أبی حاتم ابن

مردویه وائی ـ د ابن عباس څخه عمر بن الخطاب پوختنه وکړه ـ چې الله تعالی د پیغمبر بیبیانو ته وائی ـ و لا تبرجن تبرج الجاهلیة الأولی ـ آیا جاهلیت یو ندی ؟ نو ابن عباس وه وئیل ما چرته أولی ندی أوریدلی مگر د هغی أخر هم وی ـ
(فتح القدیر ـ ٦ ـ ٤٠)

أو هر چې د دی زمانی جاهلیت دی ـ نو بهتر هغه څوک دی ـ چې د هغی څخه پرده وچته کړی ـ أو د هغی گمراهی أو تزخرف ئې خکاره کړی ـ شیخ سید قطب شهیدؒ الله تعالی دی په شهداؤ کښې قبول کړی ـ

هغه د جاهلیت معاصر باره کښې وائی ـ هر چې أول جاهلیت دی ـ د هغی صحیح بیان جعفر بن أبی طالبؓ کړی ـ کله ئې چې د نجاشی سره خبری کولی ـ هغه وخت چې د قریشو دوه أستاذی راغلی وو ـ د امام أحمد روایت کړی حدیث کښې ـ هغه وائی ـ أے بادشاه مونږ جاهل قوم وو ـ د بتانو عبادت مو کوؤ ـ مرداره مو خوړه بدکاری مو کولی ـ د خپلوی رگونه مو شلول ـ د گاونډی سره مو بده معامله کوله ـ أو قوی أو زورور کمزوری خوړه ـ

أو هغـه آثار چې مونږ ته د أول جاهلیت بیان کوی ۔ د عـائشـهؓ حـدیث دی ۔ کـوم چـې بـخـاری روایت کړی ۔ هغه د جاهلیـت د نکاح بیانوی ۔ فرمائی ۔ جاهلیت کښې نکاح په څلـور قسـمه وه ۔ بیا وائی ...... کله چې پیغمبرﷺ رامبعوث شـو ۔ ټـول نکاحونه ئې ختم کړه ۔ مګر دا یوه نکاح چې خلق ئې أوس کوی ۔

بیـا شیـخ زیـاتوی فرمائی ۔ جاهلیت جاهلیت دی ۔ أو هـر جاهلیت لپاره خپل رزالت أو خباثت وی ۔ که په هره زمانه کښـې واقـع کیـږی ۔ أو هر ځائی کښې واقع کیږی ۔ خو کله چې هم د خلقو زړونه د صحیح أو راسخې عقیدې څخه خالی شـی ۔ بیـا ئـې جاهلیت په فکر حاکم شی ۔ أو چې کله ئې هم زنـدګـی د شریـعـت غذاء څخه خالی شی ۔ نو جاهلیت ئې په زنـدګۍ کښـې حـاکم شی ۔ نو جاهلیت په دغه وخت کښې په یو نوی صورت أو شکل کښې ځائی نیسی ۔

بیا دا وسنی جاهلیت چې د شریت سره ملاست أو غیږ کښـې نیولی دی ۔ دا د هغه جاهلیت سره چې د عربو په زمانه کښې وو ۔ هیڅ توپیر نه لری ۔

هم دغه شان ټول جاهلیتونه چې د زمکې په کوم ګټ کښې ئې ځائې نیولې ـ تر څو ترې اسلام دغه زمکه خلاصه کړي أو پاکه ئې کړي ـ

د نړۍ انسانان نن په ډیر فاحش چاپیریال کښې ساه أخلي ـ که مونږ لږ نظر وکړو ـ د دې زمانې صحافت ، فلمونو ، میلو د حسن مقابلو د نڅا مجلسونو ، شرابخانو خبرونو د ښځو بربنډو ګرځیدو ، أدبي أو فني مقالو أو په تیره بیا د تبلیغاتو سامانونو ته ـ أو په ځنګ کښې ورسره سودي نظام أو د مالونو د ګټلو غلطو أو پریوتو طریقو أو دې لپاره مختلفې طریقې أو لارې جوړول ـ أو غلو کول ـ أو بیا دیته د قانون جامه أغوستل ـ أو بد أخلاق خپلول ـ دا ټول هغه څه دي ـ چې نن هر کس هر کور هر نظام أو هره انساني اجتماع ئې تهدیدوي ـ کله چې دیته نظر وکړو ـ باید وه وایو ـ أو حکم وکړو ـ چې نړۍ ډیر بد سرنویشت ته نژدې شوې ده ـ کوم چې د دې جاهلیت لاندې پټ دی ـ (في ظلال القرآن ۱ ـ ۱۰ ۵)

<u>جاهلیت د قرآن په رڼا کښې</u>

قرآن کریم فرمائي ـ چې جاهلیت په څلورو أصولو أو بنیادونو بنا دی ـ أو هغه دا دی ـ

حكم الجاهلية ـ ظن الجاهلية ـ تبرج الجاهلية ـ حمية الجاهلية

ـ

حكم الجاهلية ـ **دا** په وضعي قوانینو کښې ښکاري ـ کوم چې په ظلم په خلقو ایښودلی شوي ـ د حکامو لطرفه ـ دا هغه قوانین دي ـ چې د اسلام د أحکامو أصولو فروعو خلاف دي ـ أو شیخ أحمد شاکر په ډیر ښه شکل کښې بیان کړي وائي ـ مسلمانان دي د نړۍ په ټولو اسلامي أو هغه هیوادونه چې ځان اسلام ته منسوبوي ـ ګوري چې ستاسو دښمنانو په تاسو د استعمار أو بشر دوستی په نامه څه وکړه ـ په مسلمانانو ئې دګمراهی قوانین کښودل ـ چې أخلاق آداب أو أدیان د تباهی سره مخ کوي ـ دا د غرب شرکي قوانین چې نه په کوم شریعه أو نه په دین بناء دي ـ بلکه دا بناء دي ـ په داسې قواعدو چې یو کافر مشرک سړی ایښې دي ـ د عیسٰی چې د وخت پیغمبر وه ـ د طاعت څخه ئې انکار وکړه ـ أو په خپل شرک بت پرستۍ اصرار وکړه ـ تر څو

ئې چې نړی ته ئې دغه فسق فجور أو شرم راوړۀ ..... بیا فرمائی دغه قوانین چې په مسلمانونو ایښودلی شوی دی ۔ د اسلام د دښمنانو له طرفه دا په حقیقت کښې د بل دین دی ۔ أو دا ئې د مسلمانانو دین کړه ۔ د صحیح أو پاک دین په بدل کښې ۔ أو د هغې دین طاعت پری لازم أو د هغې محبت ئې ورته په زړه کښې وه کره ۔ أو د هغې لپاره عصبیه أو د هغې پاکوالی أو تقدس ئې هم پری ومنۀ ۔ تردی چې په ډیر ژبو أو قلمونو د هغې تقدیس أو په هغه قانون فیصلی شروع کړی ۔ لکه یو د هغې د محکمې قوانینو ته درناوی أو د محکمې عزت کول ۔ أو هم دغسې نور چې دغسې درناوی شرعی قوانینو ته أو د فقهاء آراؤ ته نه کوی ۔ بلکه شریعه اسلامی پسته أو جامد قانون بلی ۔ لکه داسې خبری تاسو په مجلو ، أخبارو أو عصری کتابونو کښې ډیری وینی ۔ کوم چې دغه بت پرست أو د هغوی اتباع لیکی ۔ بیا دغه قوانین چې انسانانو وضعه کړی دی ۔ د دی لوستو ته فقه أو فقیه تشریع أو مشرع أو داسې نوری کلمې استعمالوی ۔ کومې چې علماء د اسلام د شریعت لپاره استعمالوی ۔ أو بیا یو بل قدم أخلی ۔ دغه

قـوانیـن د شرعی قوانینو سره برابره وی ...... بیا شیخ فرمائی ـ تـردی چی دغه نوی دین أساسی قاعدی شوی ـ کومو ته چی مسـلمـانـان خپـلـی فیـصـلی وړی ـ أو فیصلی پری کوی ـ د اسـلام پـه مـختـلفو دولتونو کښی ـ که دغه بیا د شریعه سره موافق وی ـ که مخالف دا ټول باطل أو له دین څخه وتل دی ـ ځکـه کـومـی چی د شریـعـت سره موافق دی ـ دا خوبی لـه قـصده موافق دی ـ نه د اتباع له کبله أو نه د دی لپاره چی الله أو رسـولﷺ دیـن حـاکـمـوی ـ نـو مـوافق أو مخـالف ټول د ګـمـراهی پـه کـړی کښی بـند دی ـ کوم چی ئی جهنم ته کش کـوی ـ مسـلـمـان ته ندی جائز چی دغه ته تابع أو یا پری رضا شی ـ (عمده التفسیر ـ ۳ـ ۲۱۴ـ ۲۱۵)

ظن الجاهلیه

أبـو حیـان فـرمـائـی ـ خپـل تفسیر کښی د دی قول په بـاره کښـی ـ یـظـنـون بـالـلـه ظـن الـجاهلیه ـ د ظن الجاهلیه مـعـنـی دا ده ـ د جاهلیت هغه مده أو زمانه چی د اسلام څخه مـخکښی وه ـ لکه د (حمیه الجاهلیه) أو (تبـرج الجاهلیه) باره

کښې ئې چې وئیلې دي ـ أو لکه شعر الجاهلیه ـ مقاتل وائې ـ ګمان ئې کوه چې کار ئې ختمیدونکښې دی ـ زجاج وائې ـ مده ئې ختمه ده ـ ابن عباس وائې ـ ګمان ئې کوی ـ چې پیغمبر وفات شوی دی ـ

بل قول دا دی ـ چې ظن الجاهلیه دیته وائې ـ چې سړی عقیده ولری ـ د بطلان د نبواتو أو شرایعو ـ بل قول دی ـ چې د الله د نصرت څخه نا أمیده کیدل ـ أو د نصرت وعده کښې شک کول ـ بل قول دا چې داسې ګمان کول ـ چې کفار په حقه دی ـ ځکه غالب شول ـ یا معنی دا چې په تقدیر ایمان نه لرل ـ زمخشري وائې ـ د دې داسې مثال دی ـ لکه ـ حاتم الجود و رجل صدق ـ معنی هغه ګمان چې په جاهلیت پوری خاص دی ـ أو یا د جاهلیت د خلقو ګمان ـ یعنی داسې ګمان نه کوی ـ مګر مشرکان ـ چې الله نه پیژنی ـ (تفسیر البحر المحیط لابن حبان ۳ـ ۳۲۷)

ابن قیم زاد المعاد کښې د ظن الجاهلیه معنی کوی ـ فرمائې ـ الله تعالی صحابه په خپل رحمت کښې راګیر کړه ـ أو غم ئې تری سپک کړه ـ أو د خوب په واسطه ئې تری لری

کړه ـ کوم چې الله د أمن أو رحمت لپاره راولیږه ـ أو خوب د جنګ وخت کښې د نصرت أو أمن علامه ده ـ لکه د بدر په ورځ ئې نازل کړې وه ـ أو الله وه وئیل ـ چې کومو کسانو ته دغه خوب ورنه راغی ـ دا هغه څوک وه ـ چې داسې ګمان ئې کوه ـ چې د الله سره نه مناسب أو هغه دا چې الله د خپل رسول نه کوی ـ أو دغه دین ختمیدونکښې دی ـ أو خپل رسول ئې پریښوده چې خلق ئې مړ کړی ـ أو یا دا چې دغه څه چې واقع شول ـ د دی فیصله الله نه وه کړی ـ أو نه ئې پکښې حکمت وو ـ نو د تقدیر أو حکمت سره انکار وو ـ أو لدی چې الله د رسول دین نه پوره کوی ـ أو نه ئې غالبه کوی په نورو أدیانو ـ أو دا هغه بد ګمان وو ـ چې منافقانو أو مشرکانو کوؤ ـ الله تعالی په سوره فتحه کښې فرمائی ـ و

یعذب المنافقین و المنافقات و المشرکین و المشرکات الظانین بالله ظن السوء علیهم دائرة السوء و غضب الله علیهم و لعنهم و أعد لهم جهنم و ساءت مصیرا ـ (سوره الفتح ـ ٦)

أو دا بد ګمان أو د جاهلیت ګمان وو ـ چې د جهل خاندانو ته منسوب دی ـ أو صحیح ګمان څکه نه وو ـ چې

داسې ګمان د الله تعالی د اسماء حسنی أو صفات عالیا أو پاک ذات سره چې د هر عیب أو بدی څخه پاک دی ـ نه وه مناسب ـ أو خلاف وو ـ د هغه څه چې د الله تعالی د حکمت صفت یووالی په ربوبیت أو ألوهیت سره مناسب دی ـ أو د هغه چې مناسب وی ـ د الله د رښتنی وعدی ـ کموه چې خلاف نه کوی ـ أو هغه وعده چې د پیغمبرانو سره ئې کړیده ـ چې زه به ستاسو نصرت کوم ـ کمزوری ته به مو نه پرېږدم ـ أو نه ستاسو لښکر أو هم دوی به غالبه وی ـ

نو هر څوک چې ګمان کوی ـ چې الله د پیغمبرانو نصرت نه کوی ـ أو دین ئې نه پوره کوی ـ أو هغه أو د هغه لښکر نه مضبوتوی ـ أو په دښمنانو ئې نه غالبه کوی ـ أو د دین أو کتاب نصرت نه کوی ـ أو شرک په توحید مخکښې کوی ـ أو باطل په حق مخکښې کوی ـ داسې مخکښې کول ـ چې توحید ورسره ختم شی ـ أو داسې ختم شی ـ چې بیا نشی جوړیدلائی ـ نو دا په الله بد ګمان دی ـ أو نسبت ئې وکړه ـ خلاف د هغه څه ته چې د الله د کمال أو جلال صفتو سره مناسب وی ـ أو د الله تعالی صفت ، عزت حکمت الهیه

لـه دی انکـار کوی ـ أو انـکـار کـوی ـ چی خپل لښکر دی
کـمـزوری کـړی ـ أو هـمیشـه دی نـصـرت أو فتـحـه د اللـه
مشـرکانو دښمنانو سره وی ـ که چا داسی گمان وکړه ـ ده الله
نـه دے پیـژنـدلـی ـ أو نه ئی ورله أسماء صفات کمال پیژندلی
دی ـ

أو ډیر خلق داسی وی ـ چی په الله غلط گمان کوی ـ
د ځان باره کښی ـ أو یا د نـورو خـلـقو باره کښی ـ أو لـه دی
څخـه نـه بـچ کیـږی ـ مـگـر هـغـه څوک چی الله تعالی ئی
پیـژندلی وی ـ أو د هغه أسماء و صفات ئی پیژندلی وی ـ أو د
اللـه تعالی د حمد أو حکمت موجب أو لزوم ئی پیژندلی وی ـ
څـوک چـی د الله څخه نا أمیده شو ـ أو د هغه د رحمت څخه
أو د هغه د مهربانۍ څخه نو الله تعالی ئی بد گمان وکړو ـ

أو کـه څـوک گمان کوی ـ چی الله تعالی خپل أولیاؤ
تـه عـذاب ورکـوی ـ سره د هغوی د احسان أو خلاص څخه أو
هـغوی د خپلو دښمنانو سره برابره وی ـ نو په الله ئی بد گمان
وکړه ـ

أو کـه چا گمان وکړه ـ چی د الله ځئی شریک شته أو

يا څوک د الله په مخکښې د هغې د اجازې څخه پرته شفاعت کولی شي ـ أو يا د هغه أو د بندګانو منځ کښې واسطې دي ـ چې خپل حاجات الله ته پرې پيش کوي ـ أو يا ئې د خپلو بندګانو لپاره بزرګان مقرر کړي دي ـ چې الله ته پرې ځان نزدې کړي ـ أو سفارش ورلره وکړي ـ نو دا واسطې دي د الله أو بندګانو منځ کښې ـ دوی ته رامدد شه وائي ـ أو محبت ورسره کوي ـ ترې يرېږي ـ أو أميد ترې ساتي ـ نو ده په الله ډېر قبيح ګمان وکړه ـ أو که څوک ګمان کوي ـ چې الله تعالی په خپل رسول باندې دښمنان مسلط کوي ـ هميشه په ټوله زمانه کښې أو مرګ کښې ـ أو الله تعالی په خپل رسول امتحان کړه ـ چې ترې نه جدا کيدل ـ تر څو هغه وفات شو ـ نو په خلافت ئې راټوپ کړه ـ بغير له کوم وصيت څخه ـ أو په أهل بيتو ئې ظلم وکړه ـ أو ذليله ئې کړه ـ أو عزت غلبه أو زور د هغې د دښمنانو وه ـ هميشه پرته له کوم جرم يا ګناه چې د أولياؤ څخه ئې شوی وی ـ يا د أهل حقو څخه شوی وی ـ أو د دغه دښمنانو غلبه أو له دوستانو څخه ئې حقوق أخستل ـ أو د هغې د نبيﷺ دين بدلول ـ أو سره له دې چې

اللـه په خپلو أو د هغوی په دښمنانو قادر وو ـ أو د دوستانو په نصـرت قـادر وو ـ خـو نصرت ئې ورلـه نـه کوؤ ـ أو دوی ئې نـه غالبه کول ـ بلکه دښمنان ئې ورله غالبه کول په دوی همیشه ـ أو یـا اللـه تـعـالـی په دی ندی قادر بلکه دا کارونه بغیر د الله تـعـالـی د قـدرت أو ارادی څـخـه ځـادریـږی ـ أو دغـه د دین بـدلـؤنـکښـی د پیـغمبر سره په قبر کښی هم یو ځائی دی ـ أو أمت په پیغمبر هم سلام أچوی ـ أو په هغوی ئې هم أچوی ـ هـر وخـت لـکـه څـنګه چی رافض دا ګمان کوی ـ نو دا په الله ډیـر قبیـح ګمان دی ـ أو د بدو بد دی ـ هغوی وائی ـ چی الله تـعـالـی قـادر دی ـ پـه دی چی دوی تـه بادشاهی ورکړی ـ أو نصرت ورلره وکړی ـ أو غالب ئې کړی ـ أو یا ندی قادر پدی ـ نو دوی د الله تعالی په قدرت حکمت حمد عیب لګوی ـ أو دا بد ګمان دی ـ

أو پـدیـکښـی شک نشته ـ چی الله دا کارونه کوی ـ بـد ئـی کړی هغه څوک چی دا ګمان پری کوی ـ أو واجب خو دا وه ـ چی داسی ئـی نـوائـی کړی ـ بلکښی د دی خلاف ئې کـړائـی وی ـ لیـکـن دی ظـالمانو خپل فاسد ګمان ته په داسی

څـه تېوتې واچولـې ـ چې د ګمان څخه ئې ګناه ډېره وه ـ أو د ګـرمی. څـخـه و تـختیـدل ـ أور کښې ئې ځانونه واچول ـ نو دا ئې وؤ وئیـل ، دا کـارونه د الله په اراده نه کیږی ـ أو نه د دی په منع کولو الله تعالی قادر دی ـ أو نه د خپلو أولیاؤ په مدد قادر دی ـ نو الله تعالی د بندګانو په مدد قادر ندی ـ أو نه د بندګانو أعـمال د الله د قدرت لاندی دی ـ نو دوی په الله د خپلو ورونو مـجوسو پشان ګمان وکړه ـ أو د بت پرستو پشان ـ نو هر کافر باطل پرست بدعتی ذلیل په الله تعالی داسی ګمانونه کوی ـ (زاد المعاد ـ ۳ـ۲۰۳ـ۱۱۲)

تبرج الجاهلیـه

دا مثـال دی ـ د هـغـه اجتـمـاعـی فاسد نظام بدبویه أو فاحش نظام کوم کښې چې جاهلیت والا ژوند کوو ـ

بقاعی په نظم الدرر کښې وائی ـ (تبرج الجاهلیه الأولی)

مراد هغه نظام چې د اسلام څخه مخکښې وو ـ أو هغه چې د حـجـاب د نـازلیـدو څخه مخکښې وو ـ چې د یو کور څخه به

وتل أو بل کور به ننوتل ۔ (نظم الدرر للبقاعی ٦ ۔ ۴۲۴)

ابن الجوزی په زاد المسیر کښ وائی ۔ په (تبرج الجاهلیه الأولی) کښې شپږ قوله دی ۔

أول۔ ښځه به وه وتله ۔ أو د خلقو منځ کښې به روانه وه ۔ لکه مجاهد وائی ۔

دوهم ۔ قتاده وائی ۔ هغه مزل ، چې یو قسم میلان أو حلول پکښې وی ۔

دریم ۔ ابن نجیح وائی ۔ هغه مزل چې تکبر پکښې وی ۔

څلورم ۔ کلبی وائی ۔ ښځې به په خپل قمیص کښې ملغلری ولګولی ۔ أو وبه ئې غوستله ۔ بیا به د لاری منځ کښې روانه وه ۔ أو بله جامه پری نه وه ۔ أو دا د ابراهیمؑ زمانه کښې وه ۔

پنځم ۔ مقاتل وائی ۔ چې زنانه به د مخه پړونے لری کړه ۔ أو په سر کوو به ئې نه ۔ نو غوږ ، والی أو أمیلونه به ئې ښکاریدل ۔

شپږم ۔ فراء وائی ۔ چې ډیری قیمتی جامی به ئې په غاړه وی ۔ خو بدن به ئې پکښې پټ وه ۔ (زاد المسیر ۔ ٥ ، ١٣٣)

أو تابعینو چې دا کومی معانی کړی دی ۔ دا زمونږ په

زمـانه کښي په کامله وجه موجود دی ـ کله چی لارو بازارونو تـجارتی ځایونو د اعلام په وسائلو چی د لیدو سره تعلق لری ـ که د أوریدو سره تعلق لری وګورو ـ

لیـکـن نـن ښځی په داسی قانون روانی دی ـ چی هغه ئـی پـه فـواحشـو أو بـدکـاریو زړۀ وره کوی ـ أو دا خو پریګده چی کومی عفیفی زنانه وی ـ د هغوی پسی کومی مسخری أو ټوکـی کـوی ـ أو د هـغـوی د حـجـاب پوری بلکـه هغوی هـغوی ته وائی ـ چی تاسو بی سواده أو بی تمدنه یاستی ئی ـ أو کـومـی چـی بـربـنـډی دی ـ د هـغـوی صـفـتـونـه کوی ـ أو متمدنی أو باسواده ئی بلی ـ

شاعر ته دی الله خیر ورکړی وائی ـ

اذا کان ترك الدین یعنی تقدما ـ فیـا نـفسـی موتـی قبل أن تتقدمی

مـعانی ـ که دین پریښودل تمدن وی ـ نو نفسه مړ شه ، مخکښی له دی چی متمدن شی ـ

حمية الجاهلية

دا هغه د قومیت أو تعصب عقیده ده ـ چې پدې عصر کښې پـه ټـول عـالـم سرداره ده ـ أو له هغې له کبله ولاء ، بلاء یـعنې دوستې أو دښمنې کیږي ـ أو خلق په ملکونو أو رګونو ویشـې ـ أو پـه دیانه ئې نه ویشي ـ أو د هغې له کبله جنګونه أو ویـنې توئیږي ـ أو متعصبین أو علمانیین کوښښ کوي ـ چې دا مضبوط أساس وګرځوي ـ د ملک أو قومونو د ساتلو أو حفاظت لپاره ـ

شیـخ سیـد قطب وائي ـ حمیه الجاهلیه أو د عصبیت چغه دا په ګناه أو زیاتي د انسان سره تعاون کوي ـ ډیر نزدې أو راجـح دي ـ چې په تقوی أو نیکښې دې کومک وکړي ـ أو د سړي سره ئې پـه بـاطـل کښې نـصرت کول ـ د حق څخه مخکښې دي ـ أو په جاهلیت کښې داسې ډیر کم وو ـ چې په حـق کښـې دې لـه چـا سره مدد وکړي ـ أو دا بیا طبعي ده ـ په هغـه ماحول کښې چې د الله تعالی سره ئې کوم تعلق نوي ـ أو د هغـې رواجـونـه أو أخـلاق عـادات د الله تعالی د منهج أو میـزان څخـه نـوي أخستـلـې شـوي ـ أو د دې تصور پـه دې جاهلـې متـل کښې دي ـ انصـر أخـاک ظالما أو مظلوما ـ

يعني د ورور نصرت وکړه ـ که ظالم وي أو يا مظلوم وي ـ أو جاهل شاعر وائي ـ

و هل أنا الا من غزية ان غوت ـ غويت و ان ترشد غزيه أرشد

(في ظلال القرآن ۲ ـ ۳۱۰)

وائي ـ مضبوطونکے يم ـ د هغه چا چي ظلم کوي ـ زه هم ورسره ظلم کوم ـ أو که په سمه ځي زه ئي په سمه مضبوتوم ـ

أو دا مصيبت ډيرو خلقو ته رسيدلی دی ـ چي محبت أو بغض ، دوستي أو دښمني په قوميت ، قبيله أو ژبي پوري تړلی دی ـ بلکه وائي ـ د دوستي أو دښمني لپاره تله ګرځولی ده ـ أو کوښښ کوي ـ ډلي جوړي کړي ـ بلکه أمتونه جوړ کړي ـ پدی أساس لکه أمت عربي که مسلم وي ، که مرتد وي که کافر أو يهودي ، نصراني ، مجوسي ، لاديني دشيطان بنده أو د بتانو بنده ولي نه وي ـ خو په يو ملت عربي باندی په يو دسترخوان راجمع کيږي ـ أو د يوی جنډی لاندی جمع کيږي ـ دا جاهليت دی ـ أو د الله د اسلام د عقيدی لپاره پکښي هيڅ برخه نشته ـ أو مناسب ده ـ چي پيغمبر ﷺ

سنت ولتهوؤ ـ أو خکاره کړو ـ چې څنګه پیغمبرﷺ د دی بلاء سره مقابله کړی ده ـ

پیغمبرﷺ د دی بلاء مقابله کښې واضحه أو خکاره وؤ ـ د هغه ټول کارونه اجتماعی وه ـ أو تجزیه ئی نه قبلؤله ـ أو همدغسی د هغی ملګری تابعدار د أولی زمانی غرباء ، أو همدغسی باید آخر هم وی ـ نو دوستی أو دښمنی نه وه ـ مګر د شریعت د أساسو مطابق وه ـ ابن کثیر ئی بعضی مواقف ذکر کړی دی ـ د هغه د سیره څخه ـ

أبو طالب ته د قریشو څو مشران راغلل :ـ عتبه شیبه د ربیعه ځامن أبو سفیان بن حرب أبو البختری الأسود بن عبد المطلب أبو جهل ولید بن مغیره نبیه منبه د حجاج ځامن عاص بن وائل أو څه نور ـ أبو طالب ته ئی وؤ وئیل ـ أی أبو طالبه ستا وراره زمونږ آلهه ته کنځل أو زمونږ دین ئی تهمتی کړه ـ أو زمونږ عقلونه ئی بی عقله کړه ـ أو زمونږ پلاران ئی ګمراهان کړه ـ نو یا خو ئی مونږ څخه بند کړه ـ أو یا ئی مونږ ته پریګده ته هم د هغه د دین خلاف ئی نو مونږ به ئی دواء وکړو ـ (السیره النبویه لابن کثیر ـ ۱ ـ ۴۷۳)

دا د پیغمبرﷺ د قوم حال وو ـ د هغه سره أو صحابه کرامو ته ئې هم دغسې سیره خودلې وه ـ

ابن کثیر په سیره کښې وائي ـ چې أبو عزیز بن عمیر بن هاشم د مصعب بن عمر د پلارنې أو مورنې ځخه ورور وو ـ دا د بدر په بندیانو کښې وو ـ أبو عزیز وائي ـ مصعب بن عمیر په ما راتیر شو ـ أو د أنصارو یو کس زه تړلې وم زما ورور ورته ووٴ وئیل ـ لاسونه دې پرې خه تینګ کړه ـ د مور سره ئې پیسې ډیرې دي ـ تاته به ئې فدیه کړي ـ

أبو عزیز وائي ـ زه د أنصارو یک یو قبیله کښې وم ـ کله ئې چې د بدر ځخه راوستلم ـ نو کله به ئې چې د ماسپخین أو یا د ماښام روټۍ خوړله ـ نو ماته به ئې روټۍ راوغوځوله أو پخپله به ئې کجورې خوړلې ـ ځکه پیغمبرﷺ ورته وصیت کړې وو ـ چې زمونږ سره نیکې وکړې ـ یو کس لاس ته به روټۍ نه ورتله مګر ماته به ئې غورځوله ـ ما به د حیاء نه بیرته ورته ووٴ غورځوله ـ بیا به ئې راووٴ غوځوله ـ

أو أبو عزیز هغه څوک وو ـ چې د مشرکانو جنډه

ورسره وه ـ د بدر په ورځ پس د نضر بن الحارث څخه ـ

کله چې أبوعزیز ته خپل ورور دا خبره وکړه ـ هغه ورته ووَ وئیل ته زما په باره کښې دا وصیت کوی ـ هغه ورته ووَ وئیل زما ورور دا بل صحابی دی ـ بیا ئې مور په څلور زره درهم آزاد کړه ـ (السیره النبویه لابن کثیر ـ ۲ ـ ۴۷۵)

روض الأنف والـه وائی ـ په جاهلیت کښې به چې سړی غصه شو ـ نو خپل عصبیه أو قومیت ته به ئې آواز کوو ـ پیغمبرﷺ و مریسع په ورځ وه وئیل ـ أی مهاجرو راجمعه شئ ـ أو بل وه وئیل ـ أی أنصارو راجمعه شئ ـ پیغمبرﷺ ورته ووَ وئیل ـ دا خبره پریګدئ ـ دا بدبویه خبره ده ـ أو وه ئې وئیل ـ چا چې د جاهلیت آواز وکړه ـ د پلار په عوره ورله چک ولګوئ ـ أو په صراحت سره ورله پلار یاد کړی دی ـ أو یو سړی نابغه الجعدی د عصبیه آواز وکړه ـ أبوموسی الأشعری پنځوس دری وه وهه ـ أو ووَ ئې وئیل ـ چې مؤمنان یو متهی دی ـ أو ورونه دی ـ أو څوک به بل ته آواز نه کوی ـ مګر د عمر پشان آواز ـ چې وه ئې وئیل ـ أی د الله لپاره أو أی مسلمانانو ځکه تول یوه ډله أو یو ورونه دی ـ

په دین کښې . (الروض الأنف . ۱ . ۲۴۷)

ماوردیؒ وائی . دی آیه کښې قریش مراد دی . اذ جعل الذین کفروا فی قلوبهم الحمیه حمیه الجاهلیه . أو جاهلیت کښې دوه قوله دی .

أول . دا چې د خپلو آلهوؤ لپاره تعصب أو انکار کول . د بل چا له عادت څخه .

دوهم . انکار د پیغمبرﷺ د رسالت څخه . أو په خط کښې بسم الله لیکل . أو د مکې څخه بندول .

دریم . دا احتمال هم لری . د پلارانو اقتداء کول . د هغوی د یو عادت خلاف هم نه کول . أو د بل چا طاعت نه کول . لکه وائی . انا وجدنا آبائنا علی أمة و انا علی آثارهم مقتدون . یعنی . مونږ خپل پلاران په یو ملت مندلی دی . أو د هغوی پسی روان یو .

امام آلوسیؒ د جاهلیت د حمیت په باره کښې لیکلی دی . چې دوی به تکبر کولو أو په اسلام کښې دخلیدل شرم ګڼلو . امام راغبؒ وائی . چې د جاهلیت حمیت بغیر د دلیل نه تابعداری ته وائی . او امام بیضاویؒ وائی . چې دا حمیت د

حق نه د منع کیدو ذریعه ده ـ

دریم فصل

تول غیر مشهوره خلق به د حق

دلاری په مصیبتونو أو آزمائشونو کښې یو شان وی

نو مؤمنانو ته ښه معلومه ده ـ چې د حق په لاره کښې به ډیر کړاؤنه أو مصیبتونه مخې ته راځې ـ أو د دور طاغوتی طاقتونه په هغوی هر قسم ظلم أو ستم کوی ـ أو دا یو موټے حق پرسته جماعت د خپل رب په وعدو أو مدد پوره یقین لری ـ أو هغوی د جاهلیت أو د کفر د هر یو رسم أو رواج نه د بائیکاټ اعلان کوی ـ أو هغوی ته دا ښه معلومه ده ـ چې

هغوی ته به د حق په لاره کښې لوګه ، یره ، غربت ، زندان أو د مرګ مقابله کول راځي ـ څنګه چې د پخوانۍ زمانې د حق پرستو سره کیدل ـ هم دغه شان د الله تعالی فرمان دے ـ

و لنبلونكم بشيء من الخوف و الجوع و نقص من الأموال و الأنفس و الثمرات و بشر الصابرين ـ

ترجمه ـ أو کیدے شي ـ مونږ (الله تعالی) آزمائش راولو ـ په تاسو باندې د لږې یرې ـ أو لوګې أو د مالونو أو ځانونو أو دمیوؤ د نقصان أو زیرے ورکړۀ هغه صبر کونکو ته ـ

امام ابن جریر د دې آیت په تفسیر کښې لیکي ـ چې دا دنیا یو إمتحان دے ـ أو انبیاء کرامو أو د هغوی په تابعدارۍ کونکو به ډیر آزمائشونه راځي ـ الله تعالی فرمائي ـ

مستهم البأساء و الضراء و زلزلوا ـ ترجمه ـ أو هغوی ته سختې أو تکلیف ورکړے شو ـ أو اودرزولے شو ـ

په تاسو به د دښمن یره أو قحط راځي ـ أو د دښمن سره به مو جنګ وي ـ هغې سره به تاسو شهیدان شۍ ـ أو ستاسو مالونه به تباه شي ـ په دې وخت کښې به الله تعالی په

تاسو کښې مؤمنان أو منافقان جدا کړی ـ

سید قطب شهیدؒ لیکی ـ چې په کومی عقیدی أو نظرئے انسان محنت کوی ـ أو د هغی په لاره کښې تکلیفونه برداشت کوی ـ أو هغه له د هغه عقیدی د قدر احساس وی ـ أو مسلمانان دخپلی عقیدی د پاره داسی قربانئ ورکوی ـ چې باطل پرسته خلق هم د حق طرفته راتلل شروع کړی ـ ځکه چې هغوی پوهه شی ـ چې د مؤمنانو عقیده واقعی قیمتی ده ـ که دا دومره قیمتی نه وے ـ نو مؤمنانو به دومره قربانئ نه ورکولے ـ أو په هغه وخت کښې ټول شیطانی وهمونه أو خیالونه ختم شی ـ أو د الله تعالی دین أو صحیح عقیده باقی پاتی شی ـ

په معاشره کښې به نا أشنا خلق

أو مؤمنان ملامت أو وطن نه په وستو مجبور شی

مؤمنان أو نا أشنا خلق به په خپله قبیله ، کور أو معاشره کښې هم ملامت وی ـ أو خلق ورته پیغور ورکوی ـ امام ابو الفرج ابن رجب حنبلیؒ فرمائی چې ـ څنګه چې په مسند أحمد کښې دی ـ چې عباره ابن صامتؓ أو فرمائیل ـ

چې داسې وخت به راشي ـ چې د نبي اکرم ﷺ هيڅ قدر به نه کيږي ـ أو ابن مسعودؓ أوفرمائيل ـ چې داسې زمانه به راشي ـ چې مؤمنان به په ټوله دنيا کښې ذليل شمارلے شي ـ أو فساد کونکي به دوی ته هر قسمه تکليفونه ورکوی ـ أو دا خو ظاهره ده ـ چې مومن به څنګه په کفر أو شرک أوخواهشونو کښې مبتلا کيږی ـ

سيد قطب شهيدؒ ليکي ـ چې د الله تعالى فرمان دے ـ وما كان جواب قومه الا ان قالو أخرجوهم من قريتكم ، انهم أناس يتطهرون ـ

ترجمه ـ أو هيڅ جواب ورنه کړو ـ د هغوی قوم مګر دا ئې وؤ وئيل ـ چې وباسې دوی د خپل ځائے نه دغه خلق ډير پاک أوسيدل غواړی ـ

نو دغه خبره ده ـ چې نيک مؤمنان أو صادق خلق د جاهليت پرستو کافرو أو مشرکينو سره هيڅ کله زندګی نشي تيرولے ـ ځکه چې د هغوی په منځ کښې د زمکې أو د آسمان فرق دے ـ ابن کثيرؒ ليکي ـ چې الله تعالى فرمائي ـ انهم أناس يتطهرون ـ

ترجمه ـ دغه خلق ډیر پاک أوسیدل غواړی ـ

امام قتاده فرمائی ـ چې هغه بغیر د عیب نه بدنامیږی ـ امام مناویؒ فرمائی ـ چې د اسلام ابتداء په نا أشنا ، غیر مشهوره أو ډیرو کمو خلقو کښې وشوه ـ أو بیا اسلام په تهوله دنیا کښې خور شو ـ نو څنګه چې په ابتداء کښې د اسلام حفاظت مؤمنانو ، غریبانو أو مجبوره خلقو اوکړو ـ نو دغسې به په آخری زمانه کښې هم دغسې خلق د دی دین حفاظت کوی ـ أو امام طیبیؒ فرمائی ـ چې دغی ناأشنا أو مجبوره خلقو ته د جنت زیرے دے ـ امام ابن الأثیرؒ أو امام ترمذیؒ دا حدیث هم نقل کړے دے ـ چې دا خلق به داسې وی ـ چې سنت رسولﷺ کښې فساد أو د هغې د پریښودو نه بعد به اصلاح کوی ـ أو د محمدﷺ په دغه طریقو به عمل کوی ـ

یهود و نصاری أو کافران
به د دی مسلمانانو تعاقب کوی

تاریخ مونږ ته دا وائی ـ چې یهودیانو أو نصاراؤ د اسلام خلاف څو مره سازشونه جوړ کړل ـ أو هغوی نبی

اکرمﷺ د دعوت نه منع کول غوښتل۔

ابن کثیر لیکي چي الله تعالی فرمائی ۔ قل یا أهل الکتاب لم تصدون عن سبیل الله من آمن تبغونها عوجا و أنتم شهداء، و ما الله بغافل عما تعملون ۔

ترجمه ۔ نو أووایه اے اهل کتابو څه له منع کوئ ۔ د الله د لاری نه ایمان راوړونکي ۔ أو أوایه لټوئ تاسو په دوی کښي عیب أو تاسو پخپله پوهیږئ ۔ چي الله تعالی ستاسو د دغه کار نه بی خبره نهٔ دے ۔

نو الله تعالی ته بنده معلومه ده ۔ چي دا د حق مخالف أو د الله تعالی د آیتونو نه منکر دی ۔ أو مؤمنان د رسولﷺ أو د حق نه منع کوی ۔ أو دغسي دوی د نبی اکرمﷺ د قتل کیدو ځومره کوشش کړے دے ۔ څنګه چي ابن حجر په فتح الباری کښي لیکي ۔ چي د فتح خیبر په موقع یو یهودی ښځي نبی اکرمﷺ ته یو بیزه په هدیه کښي ورکړه ۔ أو د پخولو په وخت کښي ئی په هغی کښي زهر واچول ۔ دی د پاره چي نعوذ بالله نبی اکرمﷺ قتل کړی ۔

نو دا څنګه ممکنه ده ـ چې مونږ د هغه خلقو سره دوستي وکړو ـ چې د يوې زمانې نه په مسلمانانو په مختلفو طريقو حملې کوي ـ أو هغوي د الله سره په شوؤ وعدو کښې دروغژن دي ـ أو دغه خلقو صليبي أو صيهوني ارادو سره زمونږ په مقدسو أو پاکو ځايونو قبضې کړې دي ـ أو څنګه زمونږ دا مرتد حکمرانان د هغوي سره معاهدې أو ملګرتيا کوي ـ أو يهوديان أو نصرانيان خپل جنګي دښمنان جوړوي ـ أو په صليبي أو صيهوني اتحاد کښې شامليږي ـ نو مؤمنان أو نا أشنا خلق دي د هغوي سره دښمنې أو مقابلې ته تيار شي ـ

سيد قطبؒ ليکي ـ چې دغه يهوديانو أو کافرانو به مشرکان د مسلمانانو په مقابله کښې په حقه ګڼړل ـ څنګه چې ـ هؤلاء أهدى من الذين آمنو سبيلا ـ

ترجمه ـ دا مشرکان د مسلمانانو نه زيات د هدايت په لاره دي ـ

دغه خلقو په مدينه منوره حمله وکړه ـ په اندلس کښې ئې د مسلمانانو قتل عام وکړو ـ په فلسطين کښې ئې

یهـودیانو ته ځائے ورکړو ۔ أو د مسلمانانو وینې ئې توئې کړې ۔ پـه حبشـه ، صـومـالیـه ، ایـریتهیـریـا أو الجـزائـر کښـې د مسلمانانو قتـل عام کښې لګیا دی ۔ أو هغه خلق چې دا وائي ۔ چـې دوی سـره دوستـې أو مـدد کـول پکار دی ۔ نو هغوی د اسلام په روح أو حقیقت باندې هم پو هه نه دی ۔

نو **الله تعالی** فرمائي ۔ یا أیها الذین آمنو لا تتخذوا الیهود و النصاری أولیاء ، بعضهم أولیاء بعض و من یتولهم منکم فانه منهم ان اللّٰه لا یهدی القوم الظالمین ۔

ترجمـه ۔ اے مؤمنـانـو مـهٔ جوړوئ ۔ یهود أو نصاری دوستـان هـغـوی خپلو کښې دوستان دی د یو بل ۔ أو په تاسو کښې څوک دوستي کوی د هغوی سره ۔ نو هغه د هغوی نه دے ۔ الله تعالی ظالمانو خلقو ته هدایت نهٔ کوی ۔

نو دا مسلمانانو د پاره د الله تعالی نازل شوے قانون دے ۔ چې هغـوی د کـافـرانـو ، یهـودیـانو أو نصرانیانو سره هیڅ قسـم مـدد أو دوستـې نه کوی ۔ أو څوک چې داسې اوکړی ۔ نو هغه به د هغوی سره شمارلے شي ۔ أو هغه به په خپـل نفس ظـلـم کـوی ۔ أو پـه دې وجـه بـه د قیـامـت په ورځ د یهودیانو ،

نصرانیانو أو مرتدینو په صف کښې ولاړ وی ـ أو څوک چې د وحدت أدیان عقیده لری ـ چې ټول دینونه یو دی ـ نو هغوی تر أوسه پورې په اسلام پو هیږی هم نه ـ ځکه چې کوم دین خالص أو د هغې اختیارول پکار دی هغه آخری دین اسلام دے ـ نو دغسې چې په اول کښې د اسلام خوریدل تیز شو ـ نو دغه یهودیانو أو نصرانیانو د مسلمانانو مرتد حکمرانانو ته هر قسم امداد ورکړو ـ أو مسلمانانو خلاف ئې استعمال کړل ـ أو دغسې په نظریاتی طور هم امریکې أو د هغې اتحادیانو د میډیا په ذریعې مسلمانان گمراه کړل ـ د صلیبې ، صیهونی جنگ أو مشرق وسطې حالات ستاسو وړاندې دی ـ أو الله تعالی مونږ ته په قرآن کښې د دې آزمانشونو أو مصیبتونو په باره کښې أول خبر راکړے دے ـ د الله تعالی ارشاد دے ـ

لتبلون فی أموالکم و أنفسکم و لتسمعن من الذین أوتو الکتاب من قبلکم و من الذین اشرکو أذی کثیرا و ان تصبروا و تتقوا فان ذالك من عزم الأمور ـ

ترجمه ـ البته تاسو به آزمائیلے کیږئ ـ په مالونو أو ځانونو کښې أو تاسو به بدگوئې أورئ ـ د مخکې کتاب والاؤ

نه أو مشرکینو نه ـ أو که تاسو صبر وکړو ـ أو پرهیزګاری مو وکړه ـ نو دا د همت کارونه دی ـ

سید قطبؒ لیکی ـ چی دا په ټولو دورونو کښې د مؤمنانو أو ایمان والاؤ تاریخ دے ـ چی په هغوی به مصیبتونه راځی ـ أو دا د جنت لاره ده ـ ځکه جنت په مصیبتونو ملاویږی ـ أو جهنم په خواهشونو أو ګناهونو کښې دے ـ

نو مسلمانان به د اهل دکتابو أو مشرکینو د مکر أو فریب مقابله کوی ـ أو امام طبریؒ هم په دی آیت کښې د مسلمانانو د مالونو أو ځانونو د تباه کیدو أو د یهودیانو د بدو ردو أوریدو ـ أو د هغوی غندی د مصیبتونو د راتلو تشریح کړی ده ـ څنګه چی مونږ هم په دی دور کښې د نبی اکرمﷺ په شان کښې د ګستاخی أو د کفارو د شبهاتو أو اعتراضاتو مقابله کوؤ ـ څنګه چی نن صبا په کفریه ملکونو کښې زور و شور سره جاری دی ـ نو مونږ دی ګمراه مسلمانانو ته وایو ـ څنګه چی الله تعالی فرمائی ـ

و لن ترضی عنك الیهود و لاالنصار ی حتی تتبع ملتهم ـ

ترجمه ـ أو هرګز به راضی نه شی تاسو نه یهودیان أو

نصرانیان ـ تر هغه پورې چې تاسو د هغوی د دین تابع نۀ شې ـ

ابن کثیر أو ابن جریر لیکی ـ چې اے نبی اکرم ﷺ تۀ یهود أو نصاری پرېږده ـ دوی حق طرفته راتلونکښې نه دی ـ ته صرف د الله د رضا طلب کوه ـ أو د حق دعوت ورکوه ـ

د یهودو نصاراؤ أو مرتدینو د لاسه

د مؤمنانو مجاهدینو خرڅېدل أو د هغوی قتل أو قید

نو څنګه چې د هجرت حبشه په وخت کښې مشرکینو نجاشی بادشاه ته أو وئیل ـ چې مهاجرین هغوی ته حواله کړی ـ أو د هغې په بدله کښې هغه ته رشوت ورکړی ـ نو نجاشی د ایمان أو غیرت مظاهره اوکړه ـ أو انکار ئې اوکړو ـ څنګه چې په فتح الباری کښې دی ـ چې د نبی اکرم ﷺ ارشاد دے ـ

عن بن عمر رَضِىَ اللهُ عَنهُمَا قال أنّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قال اَلْمُسْلِم احو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ ولا يسلمه مَنْ كَانَ فِى حا جَةِ أخيهِ كَانَ اللّهُ فِى حَاجَتِهِ وَ مَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرُبَاتِ يَوْمِ

الْقِيَامَةِ وَ مَنْ سَتَرَ مُسْلِمً سَتَرَهُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۔

ترجمه ۔ چې مسلمان د مسلمان ورور دے ۔ هغه به په ده ظلم نه کوی ۔ أو نه به ئې دښمن ته په حواله کوی ۔ أو کوم سړے چې د مسلمان ورور حاجت پوره کړی ۔ نو الله تعالی به د هغه حاجت پوره کړی ۔ أو کوم سړے چې د مسلمان نه تکلیف لری کړی ۔ نو الله تعالی به د قیامت په ورځ د هغه نه تکلیف لری کړی ۔ أو څوک چې په کوم مسلمان باندی پرده واچوی ۔ نو الله تعالی به د قیامت په ورځ په هغه پرده واچوی ۔

د مؤمنانو محاصره

أو اقتصادی پابندی ، وغیره وغیره

څنګه چې دښمن امارت اسلامی افغانستان کښې مهاجرین مؤمنان محاصره کړل ۔ أو دوائی ، خوراک څښاک أو دغسې نورو أشیاؤ لاری ئې بندی کړی ۔ دی د پاره چې د مسلمانانو محاصره اوکړی ۔ أو هغوی تنګ کړی ۔ أو دغسې هغه د انسانی حقوقو تنظیمونه چې د یهود و نصاراؤ ملاتړ کوی ۔ أو هغوی په الله هیڅ ایمان نه لری ۔ أو نه د

هغوی څه عقیده شته ـ فحسبنا الله و نعم الوکیل ـ

نو دغسی دا محاصره أو مقاطع د نبی اکرمﷺ سره هم شوی وه ـ امام مبارک پوری د قریشو هغه مقاطع أو محاصره چی هغوی د بنی هاشم أو بنی مطلب سره اوکړه ـ دی د پاره چی هغوی نبی اکرمﷺ مشرکینو ته په حواله کړی ـ أو هغوی ئی نعوذ بالله قتل کړی ـ أو یا د لوګی أو تندی نه مرګ ته تیار شی ـ أو بیا دری کالو پوری دغه محاصره أو مقاطع جاری وه ـ په هغه وخت کښی هم بعضی مشرکینو د دغه ظلم أو ستم نه د براء ت اعلان اوکړو ـ

څنګه چی ابن کثیر نقل کړی دی ـ لیکن د دی زمانی مشرکین أو کفار بلکه نام نهاد مسلمانان هم د دی محاصری أو پابندو نه د براء ت اعلان نه کوی ـ أو څنګه چی د غزوه خندق په دوران کښی په مدینه منوره کښی د مسلمانانو محاصره وشوه ـ أو د لوګی أو تندی کوم حالات چی په رسول اللهﷺ أو صحابه کرامؓ تیر شول ـ څنګه چی امام مبارک پوریؒ نقل کړی دی ـ أو همیشه به مسلمانان په دغه محاصره أو مقاطع کښی وی ـ أو هغوی به د دی مقابله

کوی ۔

څلورم فصل

امتحان أو آزمائش د الله تعالی له طرفه

په مسلمانانو یو لازمی قانون دے ۔

أو دا د دی خبری دلیل دے ۔ چی دوی په حقه لاره ځی ۔

أو د دی لاری د سختیو أو تکلیفونو بیان

څنګه چی مونږ د نبی اکرم ﷺ د أحادیثو نه ثابته کړه ۔ چی په مسلمانانو ، انبیاء کرامو أو صالحینو به همیشه د باطل په مقابله کښی مصیبتونه راځی ۔ أو کوم جاهل خلق أو علماء چی دا وائی ۔ چی د الله تعالی په لاره کښی د

مصیبت راتلل دا د کږې لارې وجه یا ګمراهي ده ۔ نو دا خبره ډیره غلطه ده ۔ أو دا د خلقو خبره ده ۔ چې بزدله أو د مرګ نه تښتیدونکښې دي ۔ د حکمرانانو أو باطل پرستو دوستان دي ۔ هغه دي غټ غټ شخصیات ولې نه وي ۔ دا هغه علماء سوء دي چې د حق د لارې د سختۍ نه جاهلان دي۔ او د طواغیتو سره مینه او محبّت کوي ۔ او طواغیت دوی له پاره د عیش او عشرت انتظام کوي۔ او مال ورکوي ۔ نو بیا دا بد علماء د اهل ایمانو سره جنګ کوي۔ او بدې اود شریعت خلاف فتوې ورکوي۔ نو دی خلقو ته پکاردي چې د حق لارې ته راواپس شي۔ ځکه چې دوی نبی اکرمﷺاو صحابه کرامؓ د لارې نه بې لارې شوي دي۔ الله تعالیٰ دې په تاسو رحم وکړي۔ د خباب ابن الأرتؓ نه روایت دے ۔

فعن أبی عبدالله خباب بن الأرتؓ قال:(شَكَوْنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِﷺ وَ هُوَ مُتَوَسِّدٌ بُرْدَةً لَهُ فِي ظِلِّ الْكَعْبَةِ قُلنَا لَهُ أَلَاتَسْتَنْصِرُ لَنَا أَلَا تَدْعُو اللَّهَ لَنَا قَالَ كَانَ الرَّجُلُ فِيمَنْ قَبْلَكُمْ يُحْفَرُ لَهُ فِي الْأَرْضِ فَيُجْعَلُ فِيهِ فَيُجَاءُ بِالْمِنْشَارِ فَيُوضَعُ عَلَى رَأْسِهِ فَيُشَقُّ بِاثْنَتَيْنِ وَ مَا يَصُدُّهُ ذَلِكَ عَنْ دِينِهِ وَيُمْشَطُ بِأَمْشَاطِ الْحَدِيدِ مَا دُونَ لَحْمِهِ مِنْ عَظْمٍ أَوْ عَصَبٍ وَمَا يَصُدُّهُ

ذَٰلِكَ عَنْ دِينِهِ وَاللّٰهِ لَيُتِمَّنَّ هَذَا الْأَمْرَ حَتَّى يَسِيرَ الرَّاكِبُ مِنْ صَنْعَاءَ إِلَى حَضْرَ مَوْتَ لَايَخَافُ إِلَّااللّٰهَ أَوِالذِّئْبَ عَلَى غَنَمِهِ وَلَكِنَّكُمْ تَسْتَعْجِلُونَ۔

ترجمه ۔ چې تاسو نه مخکښې به يو سړے أونيولے شو ۔ أو په زمكه كښې به ښخ كړے شو ۔ أو بيا به په يوى آرى د هغه سر جدا كړے شو ۔ أو د أوسپنى په ږمنز به د هغه سرې د بدن غوښه أو هډوكى جدا كړے شو ۔ ليكن هغهٔ به خپل دين نه پريښودو ۔ أو په الله تعالى قسم چې د دين كار به الله تعالى پوره كړى ۔ دى پورى چې د صنعاء نه حضرموت پورى أو هغه به صرف د الله تعالى نه يريږى ۔ أو په لاره كښې به هغوى ته هيڅ تكليف نه وى ۔ أو ليوهٔ به په بيزو كښې ګرځى ۔ أو بيزو ته به هيڅ نقصان نه وركوى ۔ ليكن تاسو جلدى كوى ۔

أو څنګه چې ابن مسعودؓ نه روايت دے ۔ چې نبى اكرمﷺ أو نور انبياء قوم په كاڼو أو ويشتل ۔ د هغوى وينى ئې توى كړى ۔ أو هغوى به د وينو پاكولو په وخت كښې دا دعا كوله ۔ چې يا الله زمونږ قوم معاف كړى ۔ ځكه چې دا خلق مونږ نه پيژنى ۔ الله تعالى فرمائى ۔

أم حسبتم أن تدخلوا الجنة و لما يأتكم مثل الذين خلوا من قبلكم مستهم البأساء و الضراء و زلزلوا حتى يقول الرسول و الذين آمنو معه متى نصر الله ألا ان نصر الله قريب ـ

ترجمه ـ آیا تاسو دا خیال کوئ ـ چی جنت ته به لاړ شئ ـ حالانکه په تاسو تیر شوی حالات هغسی چی تاسو نه مخکښی خلقو باندی تیر شوی ـ چی ملاؤ هغوی ته تکلیف ، سختی أو ودرزولے شو ـ تر دی پوری چی أو وئیل رسول أو چی هغهٔ سره ئی ایمان راوړلے وو ـ چی کله به راځی د الله تعالی مدد نو واؤرئ ـ د الله تعالی مدد نزدی راتلونکے دے ـ

سید قطبؒ ، ابن کثیرؒ أو امام آلوسیؒ لیکی ـ چی مؤمنین به په آزمائشونو أو امتحانونوکښی واچوی ـ أو الله تعالی به په هغوی کښی منافقین جدا کړی ـ أو خالص د سونی غندی خلق به بیل کړی ـ څنګه چی غزوه أحزاب ، بدر أو احد أو ټولو معرکو کښی أوشول ـ دی نه بعد أوسه پوری دا طریقه راروانه ده ـ أو دی امتحاناتو نه بعد چی کله د ناأمیدی سوری په سر راشی ـ أو مؤمنان په حق قائم أو ثابت ولاړ وی ـ نو د الله تعالی مدد أو نصرت شروع شی ـ

د نبی اکرم ﷺ فرمان دے ۔

وأخرج الحاكم وصححه عن أبي مالك قال قال رسول اللهﷺ إن الله تعالى ليجرب أحدكم بالبلاء وهو اعلم به كما يجرب أحدكم ذهبه بالنار فمنهم من يخرج كالذهب الإبريز فذلك الذي نجاه الله تعالى من السيآت و منهم من يخرج كالذهب الأسود فذلك الذي قد افتتن ۔

ترجمه ۔ چې الله تعالى په تاسو د امتحاناتو په ذريعې تجربه کوی ۔ څنګه چې سونه په أور کښې أچولے شی ۔ نو کوم خلق چې د سونی غندی پرکيدونکښې پاتی شی ۔ نو هغه د ګناهونو نه پاک حق والا دی ۔ أو کوم چې پاتی شی ۔ نو هغه په فتنو کښې مبتلا کيږی ۔

د دعوت الى الله ډير کارکونکی د دی خبری نه جاهله دی ۔ چې د امتحاناتو أو آزمائشاتو راتلل ۔ په لاره کښې د کوګ والی يا غلطی وجه نه وی ۔ بلکه دا په حقه لاره د تلو دليل دے ۔ نو هغوی د دی حل کولو د پاره غلطی لاری اختياروی ۔ نو خپله هم ګمراه کيږی ۔ أو نور هم ګمراه کړی ۔ څنګه چې د ترمذی صحيح حديث دے ۔

روى الترمذي في الحديث الصحيح: عن النبيﷺ قال إن

عظم الجزاء مع عظم البلاء وإن الله إذا أحب قوما ابتلاهم فمن رضى فله الرضا و من سخط فله السخط .

ترجمه - چې نبی اکرم ﷺ أوفرمائیل - په کومو خلقو چې لوی امتحان راشی - نو هغوی ته به أجر هم ډیر ملاویږی - أو کوم خلق چې الله تعالی ته نزدی وی - نو په هغوی امتحان راولی - نو کوم خلق چې په دی راضی شی - نو هغوی د پاره د الله تعالی رضا ده - أو کوم خلق چې ناراضګی اختیار کړی - نو هغوی نه به الله تعالی هم ناراضه شی -

په بخاری کښې د أبو هریرهؓ نه روایت دے - چې نبی اکرم ﷺ أوفرمائیل - چې کومو خلقو ته الله تعالی د خیر اراده وکړی - نو هغوی په څۀ امتحان کښې مبتلا کړی -

أو د أبو هریرهؓ نه روایت دے - چې نبی اکرم ﷺ أوفرمائی - چې په مؤمنانو أو مؤمناتو ښځو د هغوی د ځان ، مال أو اولاد نه داسی امتحانونه راځی - چې هغوی کله د الله تعالی سره ملاقات کوی - نو هغوی د ګناهونو نه مکمل پاک وی - ابن جریرؒ د دی آیت په تفسیر کښې لیکی - و لنبلونکم حتی نعلم المجاهدين منكم و الصابرين و نبلوا أخباركم -

ترجمه ـ أو البته مونږ به چانړ کوؤ ـ دی د پاره چې معلوم کړو ـ چې څوک په تاسو کښې جنګ کولو والا دی ـ أو قائم پاتی کیدو والا دی ـ أو تحقيق أوکړی به خپلو حالونو کښې ـ چې زه به د خپل جماعت أولياء جهاد کونکی أو صبر کونکی أو صبر کونکی د جنګ په وخت کښې د شک پرستو أو منافقو خلقو نه جدا کوم ـ

أو سید قطبؒ لیکی ـ د دی آیت په تفسیر کښې ـ ما كان الله ليذر المؤمنين على ما أنتم عليه حتى يميز الخبيث من الطيب ـ

ترجمه ـ الله تعالى داسی نه دے ـ چې مسلمانان پریږدی ـ په هغه حال کښې په کوم کښې چې تاسو ئی ـ تر هغه پوری چې بیل نه کړی ـ ناپاک د پاکو نه ـ دا د الله تعالى قانون دے ـ چې مؤمنان أو منافقين په یو صف کښې أوساتی ـ بلکه هغه به د امتحاناتو أو آزمائشاتو په ذریعه د مسلمانانو صف پاک کړی ـ چې د دوی نه خباثت أو ناپاکوالے لری کړی ـ أو میدان خالص پاتی شی ـ نو باطل پرست أو ناپوهه علماء د یری د وجې نه د مصیبتونو أو آزمائشونو مقابله نه شی کولے ـ نو مسلمانانو ته کله لیونی أو کله

دهشت گرد وائی ۔ ځکه چې دوی د منافقینو سره خوشحاله دی ۔ أو د الله تعالی په لاره کښې د هجرت نه منکر دی ۔ أو مؤمنان خو د الله تعالی نه په هر حال کښې راضی وی ۔ أو دوی خبری نه منی ۔ أو د غیبی دا خلق جمهوریت خوښوی ۔ أو په نیم ایمان أو نیم کفر راضی دی ۔ حالانکه مونږ رسول الله ﷺ د مسلمانانو د کمزورۍ په وخت کښې هم د طاغوت أو جمهوریت د غسی نورو تلبیساتو نه منع کړی یو ۔ ابن هشام لیکی څنگه چې د قریشو سردارانو نبی اکرم ﷺ ته د رشوت أو لالچ په بدله کښې وئیلی وو ۔ چې په خپل موقف کښې څه تغیر أو بدلون راولی ۔ نو نبی اکرم ﷺ انکار وکړو ۔ أو وی وئیل ۔ چې زه د حق په دعوت ورکولو کښې هر قسم مصیبت باندی صبر کولو ته تیار یم ۔ تر هغه پوری چې الله تعالی زما أو ستاسو په مینځ کښې فیصله وکړی ۔ نو نبی اکرم ﷺ مونږ ته د طاغوت أو جمهوریت نه لری ۔ یوه پاکه لاره خودلی ده ۔ چې هغه دا ده

۱) ۔ چې داعی به په حقه لاره کښې د هر قسم مصیبت مقابلې ته تیار وی ۔ لیکن په خپل موقف کښې به هیڅ تغیر

أو بدلون نۀ راولي ۔

۲) ۔ د داعي أول فرض دا دی ۔ چي هغه به د الله تعالی په أمرونو د توحید أو دین په حکمونو تقوی أو عبادت رڼا أچوی ۔ أو دويم فرض دا دے ۔ د الله تعالی په رشتيا والي به هم رڼا اچوی ۔ أو باطل به ظاهروی ۔أو په دی کښي به هيڅ قسم سستي نه کوی ۔ څنګه چي نبي اکرمﷺ د قريشو خدايانو أو بتانو په باره کښي صريح الفاظ استعمال کړل ۔ الله تعالی فرمائي ۔

و كذلك نفصل الآيات و لتستبين سبيل المجرمين ۔

ترجمه ۔ أو دغسي مونږ تفصيل سره بيان کړل آيتونو کښي ۔ دی د پاره چي ظاهره شي لاره د ګمراهانو ۔

أو د الله تعالی ارشاد دے ۔ قل هذه سبيلي أدعوا الى الله على بصيرة أنا و من اتبعني و سبحان الله و ما أنا من المشركين ۔

ترجمه ۔ أووايه دا زما لار ده ۔ رابلم تاسو د الله طرف ته ۔ سوچ سره ، أو څوک چي ما سره دي أو الله پاک دے ۔ أو زه نه يم د شريک جوړولو والاؤ نه ۔

ډير خلق صرف أمر بالمعروف خو کوی ۔ ليکن نهى

عن المنکر پریږدی ۔ أو ډیر خلق نهی عن المنکر خو کوی ۔ أو د طاغوت په باره کښې درس هم ورکوی ۔ لیکن دا نشی معلومولے چې کافران أو مرتد څوک دی ۔ أو ډیر خلق د أفغانستان بادشاه نجیب یا کرزئی ته کافر أو مرتد وائی ۔ لیکن پرویز ، حسن مبارک ، شاه فهد ، شاه عبد الله أو بشار الأسد ته کافر أو مرتد نه وائی ۔ حالانکه د نجیب أو کرزئی نه زیات دا نور کسان فساد جوړوی ۔ أو قتلونه کوی ۔ نو مونږ نه پوهیږو ۔ چې دا خلق په کومو دلیلونو نجیب أو کرزی کوفر أو مرتد گنړی ۔ لیکن دا نور خلق د دوی نه بیل گنړی ۔ ډیر خلق د فلسطین نه د یهودو أو عراق ، افغانستان نه د أمریکی د ویستو فتوی ورکوی ۔ لیکن دا نه وائی ۔ چې دوی څنګه ویستل پکار دی ۔ حالانکه دا هم هغه حکمرانان دی ۔ چې کافرانو أو یهود و نصاراؤ ته ئې په جزیره العرب أو عالم عرب کښې ځائے ورکړو ۔ أو بیا دغه حکمرانانو ته دا نام نهاد أو ناپوهه عالمان دعا کوی ۔ أو خادم الحرمین أو امیر المؤمنین هم وائی ۔ أو دا هغه عالمان دی ۔ چې داسې فتوی ورکوی ۔ چې دوی نه الله تعالی راضی نه دے ۔

۳) ـ خدائے د پاره اے د اسلام دعوت ورکونکو جمهوريت هيڅ کله هم مه قبلوی ـ چې تاسو دا وائی ـ چې پارليمنټ ته به لاړ شو ـ أو اسلامی نظام به راولو ـ

۱) ـ دا د الله تعالى طريقه أو قانون نه دے ـ

۲) ـ أو دا د کافرانو أو مؤمنانو په يو صف کښې د ودرولو ابتداء ده ـ أو دا حرام دی ـ الله تعالى فرمائی ـ

لا تجد قوما يؤمنون بالله و اليوم الآخر يوآدون من حآد الله و رسوله و لو كانو آبائهم أو أبنائهم أو اخوانهم أو عشيرتهم ـ

ترجمه ـ ته به پيدا نه کړې ـ چې يقين لری ـ په الله تعالى أو په روستنی ورځې چې دوستی وکړی ـ هغه کسانو سره چې مخالف شو د الله أو د هغه د رسولﷺ آيا هغه که خپل پلار وی ـ يا ځوی يا خپل ورور يا د خپلې کورنی ـ

أو الله تعالى فرمائی ـ قل يا أيها الكافرون ، لا أعبد ما تعبدون ، و لا أنتم عابدون ما أعبد ، و لا أنا عابد ما عبدتم ، و لا أنتم عابدون ما أعبد ، لكم دينكم ولى دين ـ

ترجمه ـ اوايه اے منکرينو زه نه کوم عبادت د هغه چا چې کوۍ ی عبادت تاسو او تاسو عبادت نه کوۍ د هغه چا

چې زه ی عبادت کوم. او بـه نـه کړم عبادت د هغـه چا چې عبادت ی کوۍ تاسو او نه تاسو به وکړی عبادت د هغه چا چې زه ی عبادت کوم. ستاسو خپل دین او زما خپل دین.

أو الله تعالى فرمائی ـ لو تزیلو لعذبنا الذین کفرو منهم عذابا ألیما ـ

تـرجمه ـ اګر که هغه خلق یو طرف ته شوی وے ـ نو آفت به راوستے وے ـ مونږ په منکرینو د عذاب دردناک ـ

۳) ـ حق بـه خامخا پوره شی ـ أو حق ټکړی ټکړی کیدے نشی ـ اګر که هغه خلق حق پوره أومنی نو کامیاب به شی ـ نو بیا د صبر نه بله لاره نشته ـ أو فتنی أو کفر به شرعی طریقی سره أو د الله تعالى مقرر کړده قانون په ذریعی ختم شی ـ الله تعالى فرمائی ـ

و قاتلوهم حتى لا تکون فتنة و یکون الدین کله لله ـ

تـرجمه ـ أو هغوی سره جنګ أوکړی ـ تر هغه پوری چې فساد أو فتنه پاتی نه شی ـ أو حکم ټول د الله تعالى پاتی شی ـ

د لارې سختې

أو د أمه مسلمه د پاره د عمل لاره

د مؤمنانو نه علاوه په مصیبت باندې يو جماعت هم صبر نه شي کولے ۔ أو د ملا محمد عمر حفظه الله د عربو مجاهدينو کافرانو ته نه حواله کول ۔ أو دا اعلان کول ۔ چې که ټول افغان قتل شي ۔ نو بيا به هم عربان ورله نه حواله کوؤ ۔ أو دا هغه نظريه ده ۔ چې د مؤمنانو أو د آخري زماني د نا أشنا خلقو به وي ۔ أو د الله تعالى د طرف نه به هغوى ته بدله ملاؤ شي ۔ دغسې د طائفي قوم په طائف کښې نبي اکرمﷺ په کاڼړو ويشتل ۔ دا هم زمونږ د پاره يو نمونه ده ۔

امام مبارک پورئ ليکي ۔ چې د أبو طالب د نبي اکرمﷺ سره د وينې رشته وه ۔ أو هغه د نبي اکرمﷺ د حفاظت ذمه هم أخستې وه ۔ ليکن د هغې هم څه حد وو ۔ أو هغه محدود حفاظت وو ۔ څنګه چې د قريشو د خبرو په وجه أبو طالب نبي اکرمﷺ ته أو وئيل ۔ چې په خپل مؤقف کښې نرمي اختيار کړې ۔ أو د دې په مقابله کښې نجاشي

بادشاه چي د نبي اکرم ﷺ رشته دار نه وو ـ حالانکه هغه مسلمانانو ته د هر قسم قرباني ورکولو ته تیار وو ـ نو دا هغه اسلامي أو ایماني ورورولي ده ـ أو که د مدیني د خلقو نبي اکرم ﷺ سره ایماني رشته نه وې ـ نو هغوی به مدیني ته هجرت نه کولو ـ څنګه چي امام مبارک پوري ابن هشام نه روایت کوي ـ چي انصارو نبي اکرم ﷺ ته أو وئیل ـ چي زمونږ خو یهودیانو سره معاهدي دي ـ أو مونږ ستاسو په وجه هغه ماتونکي یو ـ هسي نه چي اسلام غالب شي ـ أو ته بیا خپل وطن (مکي) ته لاړ شي ـ أو مونږ یوائحي پاتي شو ـ نو نبي اکرم ﷺ وفرمائیل ـ چي نه زه به هم تاسو سره یم ـ أو تاسو سره به په هر غم أو خوشحالئ کښي شریک یم ـ أو څنګه چي د بیعت په وخت عباس ابن عبادهؓ انصاري وفرمائیل ـ چي اے د مدیني خلقو تاسو ته پته ده ـ چي تاسو محمد ﷺ سره په څۀ بیعت کوئ ـ دی بیعت سره به ستاسو ځانونه أو مالونه تباه شي ـ أو ستاسو سرداران به قتل کړے شي ـ نو که تاسو په دي صبر کولے شئ ـ أو وعده پوره کولے شئ ـ نو ستاسو د پاره کامیابي أو جنت دے ـ أو که تاسو بیا

وعـده ماته کړه ۔ نو دا ستاسو د پاره د دنیا أو آخرت شرمندګی ده ۔ أو د دې مـصیبتـونـو پـه بـدلـه کښـې د مـدینـې خلقو د کـامیـابې أو جـنـت حـاصـلـولو د پاره نبی اکرمﷺ سره بیعت وکړو ۔ أو دغسې الفاظ د بیعت نه مخکښې اسعد ابن ضراره هم وئیلی وو ۔

أو حـقیـقـت دا دے ۔ چـې انـصـارو د عـربو تورو أو سرو مشـرکیـنـو ، مرتدینو أو د فارس أو روم د کافرانو سره جنګونه وکړل ۔ أو د هـغـوی مالونه تباه شو ۔ أو د هغوی سرداران قتل شـو ۔ مګر کوم أخسېتل خرڅول چې هغوی الله تعالی سره د جنت په بدله کښې کړی وه ۔ په هغې قائم پاتې شو ۔

أو پـو هـه شيء ۔ چـې د دې قـربـانـو پـه بدله کښې د الله تـعـالـی قیـمـت هـم جـنـت دے ۔ أو ډیر قیـمتي شے دے ۔ په دې فصل کښې ما د لاندې خبرو طرفته اشاره وکړه ۔ چې خلاصه ئې دا ده ۔

۱) ۔ د مؤمنانو پیژنګلو أو په هغوی راتلونکی آزمائشونه ۔

۲) ۔ أو خـلـق صـحابه کرام هم ناأشنا غیر مشهوره أو مجبوره وو ۔ أو دا به په آخری زمانه کښې هم د مؤمنانو طریقه وی ۔

۳) ـ د توحید أو اسلام عقیده یوه مضبوطه قلعه ده ـ د دی أهمیت أو په دی عمل کول ـ

۴) ـ د حق دعوت ، جهاد أو دین أصولو طرفته راهنمائی ـ أو دعوت د مجاهدینو أو علماؤ فرض دی ـ چی هغوی ئی خپلو أنصارو أو نژدی خلقو ته أورسوی ـ

۵) ـ مونږ له پکار دی ـ چی د نبی اکرم ﷺ خپلو أنصارو سره څه معامله وه ـ هغه طریقه أو معامله مونږ خپلو انصارو سره هم اختیار کړو ـ أو مونږ هغوی ته د حق دعوت اورسوؤ ـ که مونږ مړۀ شو ـ أو دی دنیا نه لاړو ـ نو د دعوت دا امانت به د دی ضرورت مندو ته اورسی ـ او زمونږ نه بعد به هم د حق دعوت چلیږی ـ مونږ دی د مخکښی نه مړه ولی نه یو ـ أو د لا اله الا الله دا قیمتی دعوت به تر قیامته پوری جاری وی ـ

پنځم فصل

نااَشنا مؤمنانو ته

د الله د طرف نه زیری أو بدلی

دنیا کښې د نااَشنا مؤمنانو د پاره د ټولو نه لوی سعادت لا اله الا الله غندی د قیمتی امانت حفاظت أو آخرت کښې چې د دی کوم اجر دے ۔ مونږ د هغې ذکر کوؤ ۔

د الله تعالی د طرف نه

د جنت خوشحالۍ أو مزې

امام نوویؒ د دی حدیث په تفسیر کښې لیکی ۔

قال النووی فی قولهﷺ (بدأ الإسلام غريبًا وسيعود كما بدأ غريبًا فطوبى للغرباء وهو يأرز بين المسجدين كما تأرز الحيّة في جحرها

-

ترجمه ۔ چې د اسلام ابتداء په داسې حال کښې وشوه

۔ چې دا ناأشنا (نامانوس) وو ۔ او د دې حفاظت به په آخرې وخت کښې هم ناأشنا خلق کوي ۔ أو د دې ناأشنا خلقو د پاره خوشخبري ، د ستر ګو يخ والے ، د فخر نه ډک انعام ، عزت ، هميشه خير ، جنت أو د جنت باغونه دي ۔ دا ټول مختلف اقوال د ابن عباسؓ، عکرمهؒ، ضحاکؒ، قتادهؒ ، ابراهيمؒ، ابن عجلانؒ وغيره وغيره مفسرينو نه نقل دي۔ او په دې حديث کښې هم احتمال لري۔

امام أحمدؒ يو حديث نقل کړے دے ۔ چې عبد الله ابن عمروؓ وفرمائيل ۔ چې مونږ نبی اکرمﷺ سره وو ۔ أو نمر راختلے وو ۔ نو وي فرمائيل ۔ چې د قيامت په روځ به الله تعالی داسې خلق راولي ۔ چې د هغوي نور به د نمر غندي وي ۔ نو ابوبکرؓ وفرمائيل ۔ چې يا رسول اللهﷺ دا خلق به مونږه يو ۔ وي فرمائيل چې نه حالانکه تاسو د پاره هم ډير لوي خير أو اجر دے ۔ ليکن دا به هغه خلق وي ۔ چې فقراء أو مهاجرين به وي ۔ چې د ټولې زمکې د مختلفو ځايونو نه به راټول کړے شوي وي ۔ أو وي فرمائيل خير دے ناأشنا خلقو د پاره ، خير دے ناأشنا خلقو د پاره ، خير دے ناأشنا خلقو د پاره ۔ نو

مونږ أو وئیل ـ چې یا رسول الله ﷺ ناأشنا خلق به څوک وی ـ نو وی فرمائیل چې دا به صالح خلق وی ـ أو په بدکارو خلقو کښې به د هغوی تابعدار ډیر کم وی ـ أو د هغوی مخالفین به زیات وی ـ امام هرویؒ د دی خلقو تعبیر مهاجرینو سره کړے دے ـ

د ناأشنا خلقو د پاره

د نبی اکرم ﷺ مینه أو نزدیکت

صاحب فیض القدیر لیکی ـ چې أبوعبیدةؓ أو وئیل ـ چې یا رسول الله ﷺ مونږ تا باندی ایمان راوړو ـ أو تا سره یو ځائې مو جهاد وکړو ـ آیا مونږ نه به بهتر خلق وی ـ نو وی فرمائیل ـ چې آؤ ـ هغوی به داسې خلق وی ـ چې تاسو نه بعد به وی ـ هغوی به زه لیدلے نه یم ـ أو بیا هم په ما ایمان راوړی ـ

ابن حجر فتح الباری کښې لیکی ـ (دا حدیث امام احمدؒ ،دارمیؒ،طبرانیؒ هم لک تفسیر سره نقل کړے دے ـ او امام حاکمؒ ورته صحیح وئیلی دی) چې د دی وجه دا ده ـ چې په أوله زمانه کښې هم د کفارو غلبه وه ـ أو صحابه کرامؓ په

مصیبتونو صبر وکړو ۔ أو دین ئې مضبوط نیولے وو ۔ أو په آخره زمانه کښې هم چې کله فتنې أو گناهونه زیات شي ۔ نو دغه خلقو به د دین رسۍ مضبوطه نیولې وي ۔ أو د اطاعت أو فرمانبردارۍ په وجه به خپل عملونه پاک أو خالص ساتي ۔

د ربښتیا خوبونو په ذریعه

ناأشنا مؤمنانو باندې د الله تعالی رحم و کرم

ابن حجرؒ لیکي ۔ چې ابن ابي جمره وئیلي دي ۔ چې آخري زمانه کښې به د مؤمن خوب ربښتیا وي ۔ أو په دې کښې به د څه دروغو گنجائش نه وي ۔ نو د دې وجه دا ده ۔ چه هغوی به داسې خوبویني ۔ چې په مکمل طور به واضح وي ۔ أو په هغې کښې به د څه تعبیر ضرورت نه وي ۔ أو دا به په ناأشنا مسلمانانو د الله تعالی نعمت أو کرم وي ۔ څنگه چې د نبي اکرمﷺ ارشاد دے ۔ بدأ الاسلام غریبا و سیعود غریبا ۔ نو په آخره زمانه کښې به ناأشناؤ مؤمنانو ته تسلي د پاره په ربښتیا خوبونو د هغوی عزت أو تکریم کیږي ۔

<u>نا أشنا مؤمنانو ته زما نصیحت</u>

مونږ د نبی اکرمﷺ أو صحابه کرامؓ د سیرت په رنړا کښې مجاهدینو ته څه اصول لیکو ۔

۱) ۔ خدائے د پاره د معاهدو أو مذاکراتو نه ځان وساتی ۔ أو د دښمن د مکر ، فریب أو چل ول نه ځان بچ کړی ۔ أو نرمی مه اختیاروی ۔

۲) ۔ أو خدائے د پاره د کافرانو سره مینه أو نزدیکت پریږدی ۔ څنګه چی انصارو د یهودیانو سره مقاطع کړی وه ۔ ځکه چی د طاغوت أو کفر یه طاقتونو د سوری لاندی جهاد کول ۔ خپل عمل ضائع کول ۔ أو د خپلو مجاهدینو ورونړو د وینو سره غداری ده ۔ نو خدائے د پاره د مرتدو حکمرانانو أو د هغوی لاندی خفیه ایجنسی چی دی ۔ أو قوم پرسته حکمرانانو سره په پوره توګه د براء ت اعلان وکړی ۔ که د الله تعالی په مدد أو نصرت کښې زیات وخت ولی ونه لګی ۔ أو ظاهره خبره ده ۔ چی د طاغوت أو کفری طاقت لاندی ۔ جهاد غیر شرعی جهاد دے ۔ أو دا به ستاسو قوت أو زور ختم کړی

۔ أو د خلقو یقین أو اعتماد به تاسو نه لري شي ۔ أو دښمن دي نه فائده أخستو سره تاسو د پاره نور قوت تیاري وکړي ۔
۳) ۔ أو خدائے د پاره جمهوریت أو انتخابات دغسې کفري لاري پریږدې ۔ ځکه چې ذریعه أو مقصد دواړه به دي شرعي وي ۔ أو خدائے د پاره د جمهوریت أو سیاست نظریه پریږدې ۔
۴) ۔ أو قوم پرستـه خیالـونـه هـم پریږدی ۔ که په مدد أو فتح کښې زیات وخت ولګي ۔ چې د شریعت أو دین مطابق وي ۔ نه چې د زمکې د قانون مطابق أو جهاد خو یو شرعي فریضه ده ۔ چې مونږ ته متوجي ده ۔ أو د هر یو کس ذمه داري ده ۔ الله تعالی فرمائي ۔

فقاتل في سبيل الله لا تكلف الا نفسك و حرض المؤمنين عسى الله أن يكف باس الذين كفروا و الله أشد بأسا و أشد تنكيلا ۔

ترجمه ۔ نو وجنګیږه ۔ د الله په لاره کښې ۔ ته ذمه دار نه ئې مګر د خپل ځان أو تاکید وکړه ۔ مسلمانانو باندي چې نزدي ده ۔ چې بند کړي الله تعالی جنګ د کافرانو ۔ أو الله تعالی ډیر سخت دے ۔ په جنګ کښې أو ډیر سخت دے ۔ په سزا ورکولو کښې ۔

۵) ـ أو خدائے د پاره تکبر مه کوی ـ ځکه چی ټول فضیلت أو بزرگی الله لره ده ـ الله تعالی فرمائی ـ فلا تزکو أنفسکم هو أعلم بمن اتقی ـ

ترجمه ـ نو خپلی خوبیانی مه بیانوی ـ هغه خهٔ پو هیږی په هغه کسانو چی بچ شو ـ

٦) ـ أو صبر کوی ـ ځکه چی دا د مجاهد توښه ده ـ أو دښمن زمونږ په کومه علاقه حمله وکړی ـ نو هغه به یقینا چی د هغی مکمل کنټرول أو حفاظت نه شی کولے ـ أو مجاهدین به د دښمن په مرو کښې أزغی منډی ـ الله تعالی فرمائی ـ

و کأین من نبی قاتل معه ربیون کثیر فما و هنوا لما أصابهم فی سبیل الله و ما ضعفو و ما استکانو و الله یحب الصابرین ـ

ترجمه ـ أو ډیر نبیان دی ـ چی هغوی سره یو ځائے جنګیدلی دی ـ د خدائے غوښتونکی أو نه ئی بائیللی ـ د څه تکلیف رسیدو سره ـ د الله تعالی په لاره کښې ـ أو نه سست شوی ـ أو نه روستو شوی ـ أو الله تعالی خوښوی ثابت قدمه أو سیدونکښې ـ

۷) ـ أو خدائے د پاره قوم پرستی أو تعصب پریږدی ـ ځکه چی

د عراق فلسطین، بوسنیا، صومالیه، افغانستان، چیچنیا، الجزائر، فلپائن أو د خلیج بلکه د ټولو مسلمانانو أو مسلمو ملکونو مسئله د یو دین اسلام أو د یو أمت مسئله ده۔ اللّٰه‌تعالی فرمائی۔ ان هذه امتکم امة واحده و أنا ربکم فاعبدون ۔

ترجمه۔ دا خلق دی۔ ستاسو د دین ټول په یو دین۔ أو زه یم ستاسو رب نو زما بندګی وکړۍ۔

۸) ۔ أو د ناپوهه أو علماء سوء نه ځان وساتئ۔ چی تاسو ته د طاغوت مطابق فتوی درکوی۔ أو روشن خیالی په شرعی رنګ کښې پیش کوی۔ هغوی سره دوستی کوی۔ چی د هغوی خرابو أو غلطو کارونو ته خه وائی۔ أو خلقو ته دهوکی ورکوی۔ أو دین ئې خرابوی۔ أو هغه علم پټوی چی الله تعالی هغوی ته ورکړے دے۔ د دنیاوی غرضونو أو مقصدونو د پاره مسلمانان أو د هغوی علاقی صلیبیانو أو یهودیانو ته حواله کول۔ غواړی۔ أو دا د شیطان کار دے۔ ځنګه هغه أو وئیل۔ چی (أنا خیر منه) چی زه د آدم نه بهتر یم ۔ أو د هغه یریدونکو أو بزدله خلقو نه هم ځان وساتئ۔ چی د جهاد په فرضیت کښې شکوک و شبهات خوروی۔ أو دلائل

الشرعیه کښې د دروغو استعمال کوی ۔ أو د مسلمانانو د محاصری په وخت کښې هم څه نه وائی ۔ خپله هم غلی ناست وی ۔ أو نورو ته هم د غلی کیناستو تلقین کوی ۔

۹) ۔ أو ځان پوهه کړی ۔ چی ستاسو دوستی به صرف د الله تعالی د هغه د رسولﷺ أو د مؤمنانو د پاره وی ۔ أو ستاسو دښمن شیطان أو د هغه دوستان دی ۔ چی هغوی په کوم صورت کښې هم وی ۔ که یهود و نصاری ، کمیونسټ یا شیعه وی ۔ چی دا وائی چی مونږ سره ستاسو د قرآن نه علاوه بل قرآن شته ۔ أو مونږ سره داسی أحادیث دی ۔ چی ابوبکرؓ ، عمرؓ ، عثمانؓ ، علیؓ ، عائشهؓ ، أبو هریرهؓ أو نورو صحابه کرامؓ نه دی نقل کړی ۔ نو کوم خلق چی د قرآن أو حدیث نه منکر وی ۔ أو کوم چی دی صحابه کرامؓ ته کافر وائی ۔ هغوی مسلمانان نشی کیدلے ۔ هغوی کافران أو مرتدین دی ۔ که هغوی عالمان دی یا جاهلان دی ۔ ځکه چی د یو مسلمان د پاره دا نه ښائی ۔ چی هغه د شهادت کلمه وائی ۔ أو د هغه عقیده دا وی ۔ نو اے ناأشنا خلقو د الله تعالی په حکمونو أو حقه لاره روان پاتی شی ۔ نو فاتحان به جوړ شی۔

۔ الله تعالی فرمائی ۔

یا أیها الذین آمنو ان تنصرو الله ینصرکم و یثبت أقدامکم، و الذین کفروا فتعسا لهم و أضل أعمالهم ۔

ترجمه ۔ اے مسلمانانو اګر که تاسو مدد وکړی ۔ د الله تعالی نو هغه به ستاسو مدد وکړی ۔ أو مضبوطی به کړی خپی ستاسو ۔ أو هغه کسان چی منکر شو ۔ نو اوغورزیدل په مخ ۔ أو ضائع کړے شو د هغوی شوی کارونه ۔

و الله غالب علی امره و لکن اکثر الناس لا یعلمون

فهرست

١ ابتدائیه ١

٢ په راتلونکښو ځوکښو کښې ٤
مونږ پدی رنړا أچوو

٣ مشابهت په منځ د پخوانیو أو ٥
أوسینو غرباؤ کښې أو د هغوی
د ارادی لوئی والی

٤ دا هغه ډله ده۔ چی غالبه ، نه ختمیدونکښی ٧
أو جهاد کونکښی ده

٥ د دوی د مضبوطو عزمونو أو ربښتنی ٩
نفسونو أو پوره کیدنکښو لوزونو بیان

٦ د ټولو زمانو جاهلیتونه د حق پرستو مقابله کښې یو د بل سره تړاؤ لري ١٤
٧ جاهلیت د قرآن په رنړا کښې ١٧
٨ ظن الجاهلیه ٢٠
٩ تبرج الجاهلیه
١٠ حمیة الجاهلیة
١١ ټول غیر مشهوره خلق به د حق د لاري په مصیبتونو أو آزمائشونو کښې یو شان وي
١٢ په معاشره کښې به نا أشنا خلق أو مؤمنان ملامت أو وطن نه په ویستو مجبور شي
١٣ یهود و نصاري أو کافران به د دي مسلمانانو تعاقب کوي
١٤ د یهود و نصاراؤ أو مرتدینو د لاسه د مؤمنانو مجاهدینو خرڅیدل أو د هغوی قتل أو قید
١٥ د مؤمنانو محاصره أو اقتصادي پابندۍ وغیره وغیره

۱۶ امتحان أو آزمائش د الله تعالی له طرفه په مسلمانانو یو لازمی قانون دے ۔ أو دا د دی خبری دلیل دے ۔ چی دوی په حقه لاره ځی ۔ أو د دی لاری د سختیو أو تکلیفونو بیان

۱۷ د لاری سختی أو د أمه مسلمه د پاره د عمل لاره
۱۸ ناأشنا مؤمنانو ته د الله د طرف نه زیری أو بدلی
۱۹ د الله تعالی د طرف نه د جنت خوشحالی أو مزی
۲۰ د ناأشنا خلقو د پاره د نبی اکرمﷺ مینه أو نزدیکت
۲۱ د ربښتیا خوبونو په ذریعه ناأشنا مؤمنانو باندی د الله تعالی رحم و کرم
۲۲ ناأشنا مؤمنانو ته زما نصیحت